VERICA TRSTENJAK
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA

Az ismertetés napja: 2008. szeptember 11. [1]

I – Bevezetés

1. A kérdést előterjesztő bíróság által feltett két kérdés a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendeletnek [2] a fogyasztói szerződésekkel kapcsolatos joghatóságra vonatkozó rendelkezéseinek értelmezésére irányulnak, pontosabban arra, hogy e rendelet szerint kell-e meghatározni a joghatóságot olyan esetben, amikor a fogyasztó látszólag megnyert nyeremény kifizetését követeli valamely társaságtól. A Bíróság a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról és a határozatok végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 27-i egyezmény [3] (a továbbiakban: Brüsszeli Egyezmény) [4] értelmezése keretében már döntött a joghatóságról olyan esetekben, amikor a fogyasztó egy másik tagállamban székhellyel rendelkező eladóval szemben nyújtott be keresetet egy látszólag ígért nyeremény kifizetése iránt. Nem tárgyalta azonban eddig ezt a kérdést a 44/2001 rendelet értelmezése keretében. [5]

2. A jelen ügy tehát az értelmezés során a Brüsszeli Egyezmény és a 44/2001 rendelet közti folytonosság kérdését veti fel. A 44/2001 rendeletet a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott bírósági határozatok szabad mozgásának biztosítása érdekében fogadták el, és a

1 – Eredeti nyelv: szlovén.

2 – HL L 12., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 4. kötet, 42. o., helyesbítés: HL L 242., 2006.9.5., 6. o.

3 – A Dánia, Írország, valamint Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága csatlakozásáról szóló, 1978. október 9-i egyezménnyel (HL L 304., 1. o., és – módosított szöveg – 77. o.), a Görög Köztársaság csatlakozásáról szóló, 1982. október 25-i egyezménnyel (HL L 388., 1. o.), a Spanyol Királyság és a Portugál Köztársaság csatlakozásáról szóló, 1989. május 26-i egyezménnyel (HL L 285., 1. o.), valamint az Osztrák Köztársaság, a Finn Köztársaság és a Svéd Királyság csatlakozásáról szóló, 1996. november 29-i egyezménnyel (HL 1997. C 15., 1. o.) módosított egyezmény (HL 1972. L 299., 32. o.).

4 – A C-96/00. sz. Gabriel-ügyben 2002. július 11-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-6367. o.) és a C-27/02. sz. Engler-ügyben 2005. január 20-án hozott ítélet (EBHT 2005., I-481. o.).

5 – A C-234/04. sz. Kapferer-ügyben 2006. március 16-án hozott ítélet (EBHT 2006., I-2585. o.) alapjául szolgáló ügyben az előzetes döntéshozatalra előterjesztett egyik kérdés, amelyet egyébként csak másodlagosan tettek fel, pontosan megegyezett a jelen ügyben előterjesztett kérdéssel. Mivel a Bíróság a Kapferer-ügyben hozott ítéletben az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésre – amely a közösségi jogba ütköző jogerős bírósági határozat felülvizsgálatának kötelezettségére vonatkozott – nemleges választ adott, nem válaszolta meg a másodlagosan feltett, az állítólagos nyereményigérettel kapcsolatos igények esetén a joghatóságra vonatkozó kérdést (az ítélet 25. pontja).

2002. március 1-jén a tagállamok közötti kapcsolatok tekintetében, Dánia kivételével,[6] a Brüsszeli Egyezmény helyébe lépett. A 44/2001 rendelet hatálybalépésével ezért az a kérdés is jelentőssé vált, hogy teljesen azonos módon értelmezendő-e ez a rendelet, illetve a Brüsszeli Egyezmény, vagy az értelmezés során különbségek tehetők.

3. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett két kérdés abban a jogvitában merült fel, amelyet R. Ilsinger, ausztriai lakóhellyel rendelkező osztrák állampolgár indított az aacheni (Németország) székhelyű, csomagküldő kereskedelmet folytató társaság, a Schlank & Schick GmbH ellen az attól látszólag ígért nyeremény kifizetése iránt.

6 – A Dánia helyzetéről szóló, az Európai Unióról szóló szerződéshez és az Európai Közösséget létrehozó szerződéshez csatolt jegyzőkönyv (HL 2006. C 321 E, 201. o.) 1. és 2. cikke szerint Dánia nem vesz részt az Európai Közösséget létrehozó szerződés IV. címe alapján javasolt intézkedések az Európai Unió Tanácsa által történő elfogadásában. E cím rendelkezései, az e cím alapján elfogadott intézkedések, a Közösség által az e cím alapján kötött nemzetközi megállapodások rendelkezései és a Bíróságnak az ilyen rendelkezést vagy intézkedést értelmező határozatai nem kötelezőek, illetve nem alkalmazhatóak Dániára. Amint a 44/2001 rendelet (21) preambulumbekezdéséből következik, Dánia ezért e rendelet elfogadásában nem vesz részt, ezért e rendelet rá nézve nem kötelező, alkalmazása rá nem vonatkozik. A 44/2001 rendelet (22) preambulumbekezdése szerint Dánia és az e rendelet által kötelezett tagállamok között továbbra is a Brüsszeli Egyezményt kell alkalmazni.

II – Jogi háttér

A – *A közösségi jog*

4. A 44/2001 rendelet (13) preambulumbekezdése szerint:

„A biztosítási, fogyasztói és munkaszerződésekkel kapcsolatban a gyengébb felet az érdekeinek megfelelő, az általános szabályoknál kedvezőbb joghatósági szabályokkal kell védelemben részesíteni.”

5. A 44/2001 rendelet (19) preambulumbekezdése szerint:

„Biztosítani kell a Brüsszeli Egyezmény és e rendelet közötti folytonosságot, ennek érdekében átmeneti rendelkezéseket kell megállapítani. Ugyanez a folytonossági követelmény vonatkozik a Brüsszeli Egyezménynek az Európai Közösségek Bírósága általi értelmezésére is, és az e rendelet hatálybalépésekor folyamatban lévő ügyekben is az 1971-es Jegyzőkönyvet […] kell alkalmazni.”

6. A 44/2001 rendelet „Általános rendelkezések” cím alatt található 2. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„E rendelet rendelkezéseire is figyelemmel valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy, állampolgárságára való tekintet nélkül, az adott tagállam bíróságai előtt perelhető.”

7. A 44/2001 rendelet „Különös joghatóság” cím alatt található 5. cikke 1. pontjának a) pontja értelmében:

„Valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy más tagállamban perelhető:

1. a) a az eljárás tárgya egy szerződés vagy egy szerződéses igény, akkor a vitatott kötelezettség teljesítésének helye szerinti bíróság előtt;

[…]”

8. A 44/2001 rendelet „Joghatóság fogyasztói szerződések esetén” címet viselő 15. cikkének (1) bekezdése szerint:

„Valamely személy, a fogyasztó által kereskedelmi vagy szakmai tevékenységén kívül eső céllal megkötött szerződéssel kapcsolatos ügyekben a joghatóságot a 4. cikk és az 5. cikk 5. pontjának sérelme nélkül e szakasz határozza meg, ha:

a) a szerződés tárgya ingó dolgok részletfizetésre történő értékesítése; vagy

b) szerződés tárgya olyan részletekben visszafizetendő kölcsön vagy bármely egyéb hitel, amelyet áruk [helyesen: amelyet ilyen dolgok] vételének finanszírozására nyújtanak; vagy

c) minden más esetben, a szerződést olyan személlyel kötötték, aki a fogyasztó lakóhelyének tagállamában kereskedelmi vagy szakmai tevékenységet folytat, vagy ilyen tevékenysége bármilyen módon az említett tagállamra, illetve több állam között az említett tagállamra is irányul, és a szerződés az ilyen tevékenység körébe tartozik."

9. A 44/2001 rendelet 16. cikkének (1) bekezdése értelmében:

„A fogyasztó a másik szerződő fél ellen akár annak a tagállamnak a bíróságai előtt, ahol a fél lakóhellyel vagy székhellyel rendelkezik, akár saját lakóhelyének bíróságai előtt indíthat eljárást."

B – *A Brüsszeli Egyezmény*

10. A Brüsszeli Egyezmény 13. cikkének első bekezdése értelmében:

„Valamely személy – a továbbiakban: a fogyasztó – által kereskedelmi vagy szakmai tevékenységén kívül eső céllal megkötött szerződéssel kapcsolatos ügyekben a joghatóságot a 4. cikk és az 5. cikk 5. pontjának sérelme nélkül e szakasz határozza meg, ha:

1) a szerződés tárgya ingó dolgok részletfizetésre történő értékesítése; vagy

2) a szerződés tárgya olyan részletekben visszafizetendő kölcsön vagy bármely egyéb hitel, amelyet az ilyen dolgok vételének finanszírozására nyújtanak; vagy

3) minden más esetben, ahol a szerződés tárgya szolgáltatás nyújtása vagy ingó dolog értékesítése, ha:

a) a szerződés megkötését a fogyasztó lakóhelye szerinti szerződő államban kifejezett ajánlat vagy reklám előzte meg, és

b) a fogyasztó ebben a szerződő államban megtette a szerződés megkötéséhez szükséges intézkedéseket.” [nem hivatalos fordítás]

C – *Az osztrák jog*

11. A fogyasztóvédelemről szóló törvény [7] (Konsumentenschutzgesetz, a továbbiakban: KSchG) 5j. §-a értelmében:

„Azok a vállalkozások, amelyek meghatározott fogyasztóknak nyereményígéreteket vagy ehhez hasonló üzeneteket küldenek, amelyek megfogalmazása alapján a fogyasztó azt gondolhatja, hogy meghatározott díjat megnyert, kötelesek ezt a díjat átadni a fogyasztónak, és a díj bíróság előtt is követelhető.”

III – A tényállás, az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

12. R. Ilsinger, ausztriai lakóhellyel rendelkező osztrák állampolgár 2002 augusztusában egy borítékot kapott a Schlank & Schick GmbH (a továbbiakban: Schlank & Schick) nevű, aacheni (Németország) székhelyű csomagküldő kereskedelmet folytató társaságtól. A boríték, amelyen a „Fontos iratok!” „Kérem azonnal felnyitni!” és „Személyes”

7 – Az 1979. március 8-i módosított szövetségi törvény (Bundesgesetz vom 8. März 1979, mit dem Bestimmungen zum Schutz der Verbraucher getroffen werden [Konsumentenschutzgesetz – KSchG], BGBl. 140/1979), amellyel a fogyasztóvédelmi rendelkezések kerültek elfogadásra.

feliratok szerepeltek, egy név szerint R. Ilsingernek címzett üzenetet tartalmazott egy 20 000 euró összegű nyereményről. Az üzenet szerint R. Ilsinger akkor nyeri meg a nyereményt, ha rendelkezik a „nyereményre jogosító azonosítószámmal", és ha az azonosítószámot tartalmazó kupont felragasztja a nyereményigénylő tanúsítványra, és ez hét napon belül megérkezik a Schlank & Schickhez. A nyereményről szóló üzenetből továbbá az következik, hogy a nyereményigénynek nem volt feltétele valamely áru megrendelése. R. Ilsinger felragasztotta az azonosítószámot tartalmazó kupont a nyereményigénylő tanúsítványra, és azt visszaküldte a Schlank & Schick részére.

13. Mivel az említett társaság nem fizette ki a részére a nyereményt, R. Ilsinger 2002 decemberében keresetet indított a lakóhelye szerinti bíróság, a Landesgericht St. Pölten előtt a KSchG 5j. §-a és a 44/2001 rendelet 16. cikkének (1) bekezdése alapján e társaság ellen a nyeremény kifizetése iránt. A Schlank & Schick az eljárás során az osztrák bíróság joghatóságának hiányát kifogásolta. A Landesgericht St. Pölten 2004. június 15-i végzésével mind a joghatóság hiányára alapított kifogást, mind a keresetet elutasította.

14. A Landesgerichts St. Pölten határozatával szemben mindkét fél fellebbezést nyújtott be a kérdést előterjesztő bírósághoz, az Oberlandesgericht Wienhez. Ez utóbbi az előzetes döntéshozatalra utaló végzésében kifejti, hogy a Bíróság a Brüsszeli Egyezmény 13. cikkének első bekezdésére vonatkozó ítélkezési gyakorlatában már kimondta, hogy e cikk alkalmazásának feltétele valamely ingó dolog értékesítésére vagy szolgáltatás nyújtására irányuló szerződés tényleges megkötése. A kérdést előterjesztő bíróság álláspontja szerint azonban a 44/2001 rendelet 15. cikkének (1) bekezdése tágabban van megfogalmazva, mint a Brüsszeli Egyezmény 13. cikkének első bekezdése; emiatt a kérdést előterjesztő bíróság szerint felmerül a kérdés, hogy az említett 15. cikk is ugyanúgy értelmezendő-e, ahogyan a Bíróság a Brüsszeli Egyezmény 13. cikkének első bekezdését értelmezte. A kérdést előterjesztő bíróság előadja továbbá, hogy a 44/2001 rendelet 5. cikkének 1.a) pontja értelmében az osztrák bíróságoknak nincs joghatósága, noha e rendelkezés értelmében annak nem feltétele a szerződéskötés, mert a kötelezettség teljesítésének helye mind az osztrák, mind a német jog szerint az a hely, ahol a kötelezett lakóhelye van, ebben az esetben tehát Németország.

15. A kérdést előterjesztő bíróság által ismertetett tényállásból nem derül ki egyértelműen, hogy R. Ilsinger a nyereményigénylő tanúsítvány visszaküldésével egyidejűleg próbarendelést is küldött-e. R. Ilsinger állítása szerint igen, a Schlank & Schick azonban vitatja ezt, és kijelenti, hogy nem kapott megrendelést R. Ilsingertől. A kérdést előterjesztő bíróság szerint a Landesgericht St. Pölten a joghatóság

hiányára alapított kifogást és R. Ilsinger keresetét elutasító végzésének indokolásában kifejtette, hogy a nyereménynek nem volt feltétele az árumegrendelés, ezért nem releváns a kérdés, hogy R. Ilsinger a nyeremény igénylésével egyidejűleg próbarendelést is küldött-e.

16. Ilyen körülmények között a kérdést előterjesztő bíróság 2006. március 29-i végzésével felfüggesztette az eljárást, és az EK 68. cikk és az EK 234. cikk alapján előzetes döntéshozatal céljából a következő két kérdést terjesztette a Bíróság elé:

„1) A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendeletre tekintettel a 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdésének c) pontja értelmében szerződéses vagy azzal egyenértékű igénynek tekintendő-e az osztrák fogyasztóvédelmi törvénynek [Konsumentenschutzgesetz, KSchG] (BGBl. 1979/140) az osztrák csomagküldő kereskedelemről szóló törvény [Fernabstatz-Gesetz](BGBl. I., 1999/185) I. cikkének (2) bekezdésével módosított 5j. §-ában a fogyasztók számára biztosított azon igény, amely lehetővé teszi, hogy a fogyasztó a vállalkozástól a látszólag megnyert díjat a bíróság előtt követelje abban az esetben, ha a vállalkozás meghatározott fogyasztóknak nyereményígéretet vagy más hasonló üzenetet küld (vagy küldött), és e küldemények megfogalmazása azt a benyomást kelti (vagy keltette), hogy a fogyasztó megnyert egy díjat, anélkül hogy a díj átadását árumegrendeléstől vagy próbarendeléstől tenné függővé, és megrendelésre nem is kerül sor, a küldemény címzettje azonban a díj átadását követeli?

Az első kérdésre adott nemleges válasz esetén:

2. Fennáll-e a 44/2001/EK rendelet 15. cikke (1) bekezdésének c) pontja szerinti igény, ha a nyeremény kifizetésére vonatkozó igénynek nem feltétele ugyan az árumegrendelés, azonban a küldemény címzettje rendelt árukat?”

IV – A Bíróság előtti eljárás

17. Az előzetes döntéshozatalra utaló végzés 2006. április 7-én érkezett a Bíróságra. Az írásbeli szakaszban az osztrák, a cseh, a spanyol, az olasz és a szlovén kormány, valamint az Európai Közösségek Bizottsága nyújtott be észrevételeket. A 2008. július 3-i tárgyaláson szóbeli észrevételeket tett és a Bíróság kérdéseire válaszolt a Schlank & Schick felszámolója, az osztrák, a cseh és a spanyol kormány, valamint a Bizottság.

V – A felek érvei

A – *Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésről*

18. A felek által az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdéssel kapcsolatban előadott érvek két nagy csoportba sorolhatók. Egyes felek álláspontja szerint a fogyasztók által a KSchG 5j. §-ára alapított igény nem minősül a 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdésének c) pontja értelmében vett szerződéses igénynek; más felek ezzel szemben úgy vélik, hogy a fogyasztók által az osztrák törvényre alapított igény a 44/2001 rendelet szerinti szerződéses igény. A Bizottság írásbeli észrevételeiben az első álláspontot képviselte, a tárgyaláson azonban úgy nyilatkozott, hogy szerinte a második álláspont is elfogadható.

19. A *Bizottság* – írásbeli észrevételeiben kifejtett –, valamint a *szlovén kormány* és *a Schlank & Schick felszámolójának* álláspontja szerint a 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdésének c) pontját és a Brüsszeli Egyezmény 13. cikke első bekezdésének 3. pontját ugyanúgy kell értelmezni, annak ellenére, hogy a két rendelkezés szövege nem teljesen azonos.

20. A Bizottság és a *szlovén kormány* írásbeli észrevételeiben hangsúlyozza, hogy már a 44/2001 rendelet 15. cikkének szövegéből is ez következik, mivel mind az (1) bekezdés bevezető mondata, mind e bekezdés c) pontja csak olyan esetekre vonatkozik, amikor a fogyasztó és a másik szerződő fél *megkötötte* a szerződést. A Brüsszeli Egyezmény 13. cikke első bekezdésének 3. pontja valóban csak olyan szerződésekre vonatkozik, amelyeknek tárgya szolgáltatás nyújtása vagy ingó dolog értékesítése, míg a 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdésének c) pontja „*minden más esetben*” is alkalmazandó, amikor „a szerződést olyan személlyel kötötték, aki […] kereskedelmi vagy szakmai tevékenységet folytat”. A 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdésének c) pontjában szabályozott többi esetben is követelmény, hogy a fogyasztó és a másik szerződő fél szerződést *kössön*. Írásbeli észre-

vételeiben mind a Bizottság, mind a szlovén kormány arra az álláspontra hivatkozik, amelyet e kérdéssel kapcsolatban Tizzano főtanácsnok képviselt a Kapferer-ügyre vonatkozó indítványában [8], amelynek 54. pontjában kiemelte, 44/2001 rendelet 15. cikkének módosításai kizárólag a fogyasztói szerződésekre vonatkozó rendelkezések tárgyi hatályát érintették, és egyáltalában nem vonatkoztak a szerződéskötés követelményére.

21. A *Schlank & Schick felszámolójának* képviselője szintén úgy nyilatkozott a tárgyaláson, hogy Tizzano főtanácsnoknak a Kapferer-ügyre vonatkozó indítványában kifejtett álláspontjával ért egyet. A 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdése c) pontjának megfogalmazása eltér a Brüsszeli Egyezmény 13. cikke első bekezdésének 3. pontjától annak érdekében, hogy e rendelkezés az interneten keresztül kötött szerződésekre is alkalmazható legyen. A 15. cikk csak a szinallagmatikus szerződésekre vonatkozik, amelyek keretében mindkét szerződő fél kötelezettséget vállal. Véleménye szerint, ha a fogyasztót semmiféle kötelezettség nem terheli, akkor nincs szüksége a lakóhelyének tagállamában történő keresetindítás lehetőségére.

22. Az *osztrák, a spanyol, az olasz és a cseh* kormány ezzel szemben úgy véli, hogy a 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdésének c) pontja másképpen értelmezendő, mint a Brüsszeli Egyezmény 13. cikke első bekezdésének 3. pontja. A tárgyaláson a Bizottság is úgy nyilatkozott, hogy elfogadhatónak tartja a rendelet e cikkének egy másik értelmezését is.

23. Az *osztrák kormány* rámutat, hogy a 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdése c) pontjának megfogalmazása lényegesen tágabb, mint a Brüsszeli Egyezmény 13. cikke első bekezdésének 3. pontjáé. A 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdésének c) pontja szerinte már nem korlátozódik bizonyos szerződéstípusokra, hanem a fogyasztói szerződések minden típusára, „minden más esetben” alkalmazandó. Ilyen más esetet jelent az egyoldalú nyereményígéret is, amelyet a fogyasztó elfogad, és amelyből így szerződéses viszony keletkezik, anélkül hogy a fogyasztót teljesítési kötelezettség terhelné. Álláspontja alátámasztására az osztrák kormány előadja, hogy a 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdésének

8 – Tizzano főtanácsnok 2005. november 10-én ismertetett indítványa (a fenti 5. lábjegyzetben hivatkozott ítélet).

bevezető mondata ugyanezen rendelet 5. cikke 1. pontjának mintájára készült, ami arra utal, hogy a 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdésének tágabb a hatálya.

24. Hasonlóképpen, a *cseh kormány* úgy véli, hogy az egyoldalú nyereményígéret ajánlatnak tekintendő, a nyeremény igénylése pedig az ajánlat elfogadásának. Ez szerződéses jellegű kapcsolatot keletkeztet, amely szerződéskötésnek minősíthető.

25. Az *olasz kormánynak* szintén az az álláspontja, hogy a nyereményígéret, amelyet R. Ilsinger azáltal fogadott el, hogy a nyereménynigénylő tanúsítványt a felragasztott kuponnal visszaküldte a Schlank & Schick részére, a 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdésének c) pontja szerinti fogyasztói szerződésnek minősül. Az e cikk értelmében vett szerződéskötésre akkor is sor kerülhet, ha a szerződéssel csak az egyik fél vállal kötelezettséget.

26. A *spanyol kormány* négy érvre alapítja az álláspontját. Először is szerinte a 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdése c) pontjának szövege eltér a Brüsszeli Egyezmény 13. cikke első bekezdése 3. pontjának szövegétől. Másodszor, csak a 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdése c) pontjának eltérő értelmezésével biztosítható a fogyasztó, mint a gyengébb szerződő fél magas szintű védelme. Harmadszor, figyelembe kell venni a bírósági joghatóság és a bíróságok által alkalmazott anyagi jog közötti összefüggést. A fogyasztó védelme érdekében biztosítani kell, hogy a lakóhelye szerinti tagállam jogszabályai legyenek rá alkalmazhatók. Negyedszer, a 44/2001 rendelet 15. cikkének alkalmazása nem minden esetben eredményezi a fogyasztó lakhelye szerinti bíróság joghatóságát.

27. A *Bizottság* a tárgyaláson ugyanakkor előadta, a magas szintű fogyasztóvédelem követelményére tekintettel azt az érvelést is elfogadhatónak tartja, hogy a fogyasztónak

tett, és általa elfogadott nyereményígéret esetén fogyasztói szerződés megkötéséről, és ezáltal a 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdésének c) pontja szerinti joghatóságról van szó. Az utóbbi években sokkal gyakoribbá vált a nyereményígéretek küldése a fogyasztók részére, és számos társaság másik tagállamba helyezte át a székhelyét a fogyasztók által indított keresetek elkerülése céljából, mivel azok nem kívántak másik tagállamban bírósághoz fordulni. Ez az álláspont nem ellentétes azzal, amelyet Tizzano főtanácsnok képviselt a Kapferer-ügyben; abban az ügyben ugyanis nem került sor fogyasztói szerződés megkötésére, mert a fogyasztó nem fogadta el a nyereményígéretben meghatározott feltételeket, mivel nem adott fel kötelezettséget nem keletkeztető próbarendelést, ami a nyereményhez való hozzájutás feltétele volt.

B – *Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésről*

28. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdést a Bíróságnak valamennyi fél szerint – kivéve a Schlank & Schick felszámolóját – igennel kellene megválaszolnia. A *Bizottság*, valamint a *szlovén és a cseh* kormány rámutat, hogy a Bíróság már a Gabriel-ügyben [9] kimondta, hogy készpénznyereményre vonatkozó ígérettel kapcsolatos jogviták esetén a joghatóságot ugyanazon szabályok alapján kell megállapítani, mint azon ingó dolgok értékesítésére vonatkozó szerződéssel kapcsolatos joghatóságot, amelyeket a fogyasztó a nyereményt ígérő eladótól rendelt meg. Az *olasz kormány* álláspontja szerint a nyereményígéret elválaszthatatlanul kapcsolódik az árumegrendeléshez, mivel a fogyasztó az árukat az ígért nyeremény miatt rendelte meg, amelynek értéke jóval magasabb, mint a megrendelt áruké. Ezenkívül *a spanyol és az olasz kormány* arra hivatkozik, hogy a Bíróság a Besix-ügyben hozott ítéletben [10] kimondta, hogy kerülendők az olyan helyzetek, amikor egyetlen jogviszonnyal, vagy több, egymással kölcsönösen és szorosan összefüggő jogviszonnyal kapcsolatos jogvita esetén több bíróságnak van joghatósága. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdés szubszidiárius jellege miatt az *osztrák kormány* arra nem ad külön választ.

29. A *Schlank & Schick felszámolójának* képviselője a tárgyaláson azt az álláspontot képviselte, hogy akkor sem a fogyasztó lakóhelye szerinti bíróságnak van joghatósága, ha

9 – A 4. lábjegyzetben hivatkozott ügyben hozott ítélet.

10 – A C-256/00. sz. Besix-ügyben 2002. február 19-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-1699. o.).

a fogyasztó rendelt árukat, bár ez a rendelés nem volt feltétele a nyereményhez való hozzájutásnak, mivel a fogyasztóvédelemnek nem az a célja, hogy lehetővé tegye, hogy a fogyasztó peres úton megszerzett nyeremények gazdagodjon.

keinek megfelelő, az általános szabályoknál kedvezőbb joghatósági szabályokkal kell védelemben részesíteni. A különös joghatósági szabályok értelmezése során figyelembe kell venni, hogy ezeket a szabályokat szigorúan kell értelmezni, ami nem teszi lehetővé a 44/2001 rendeletben kifejezetten előírt eseteken túlterjeszkedő értelmezést. [11]

VI – A főtanácsnok álláspontja

A – *Bevezetés*

30. A kérdést előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett két kérdésével a 44/2001 rendelet fogyasztói szerződésekkel kapcsolatos ügyekben a bíróságok joghatóságára vonatkozó rendelkezéseinek értelmezését kéri. A fogyasztói szerződések esetén a joghatósággal kapcsolatos rendelkezések kivételt jelentenek a 44/2001 rendelet 2. cikkének (1) bekezdésében megfogalmazott *actor sequitur forum rei* joghatósági alapelv alól, amely szerint valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy, állampolgárságára való tekintet nélkül, az adott tagállam bíróságai előtt perelhető. Amint az az említett rendelet (13) preambulumbekezdéséből következik, mivel a fogyasztói szerződés esetén a fogyasztó a gyengébb fél, őt az érde-

31. A kérdést előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésével lényegében arra keres választ, hogy úgy értelmezendő-e a 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdésének c) pontja, hogy az az igény, amelynek alapján a fogyasztó egy csomagküldő kereskedelmet folytató, másik tagállamban székhellyel rendelkező társaságtól egy látszólag megnyert nyereményt bírósági úton követelhet, a 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdésének c) pontján alapuló szerződéses igénynek minősül, ha a nyereményhez való hozzájutásnak nem volt feltétele az árumegrendelés, és a fogyasztó nem is rendelt árut. A második kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság azt kívánja megtudni, hogy e cikk értelmében vett szerződéses igényt jelent-e a nyeremény kifizetésére irányuló fogyasztói igény, ha a nyereményigénynek nem volt ugyan feltétele az árumegrendelés, a fogyasztó azonban rendelt árut.

11 – Lásd a C-103/05. sz. Reisch Montage ügyben 2006. július 13-án hozott ítélet (EBHT 2006., I-6827. o.) 23. pontját, a C-98/06. sz. Freeport-ügyben 2007. október 11-én hozott ítélet (EBHT 2007., I-8319. o.) 35. pontját és a C-462/06. sz., Glaxosmithkline és Laboratoires Glaxosmithkline ügyben 2008. május 22-én hozott ítélet (EBHT 2008., I-3965. o.) 28. pontját. A Brüsszeli Egyezménnyel kapcsolatban lásd többek között a C-269/95. sz. Benincasa-ügyben 1997. július 3-án hozott ítélet (EBHT 1997., I-3767. o.) 13. pontját; a C-99/96. sz. Mietz-ügyben 1999. április 27-én hozott ítélet (EBHT 1999., I-2277. o.) 27. pontját; a fenti 4. lábjegyzetben hivatkozott Engler-ügyben hozott ítélet 43. pontját és a C-464/01. sz. Gruber-ügyben 2005. január 20-án hozott ítélet (EBHT 2005., I-439. o.) 32. pontját).

32. A tényállással kapcsolatban le kell szögezni, hogy a kérdést előterjesztő bíróság végzéséből nem derül ki, hogy R. Ilsinger ténylegesen rendelt-e árut a Schlank & Schicktől. A kérdést előterjesztő bíróság szerint az elsőfokú bíróság arra a körülményre alapította a határozatát, hogy a nyereményigénynek nem volt feltétele az árumegrendelés, és ezért nem tekintette lényegesnek, hogy R. Ilsinger rendelt-e árut ettől a társaságtól. A kérdést előterjesztő bíróság kérdése ezért egyaránt vonatkozik arra az esetre, amikor a fogyasztó rendelt árut, illetve arra, amikor nem.

B – *Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésről*

33. A kérdést előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdéssel arra keres választ, hogy a 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdésének c) pontja értelmében vett szerződéses igénynek tekintendő-e a KSchG 5j. §-án alapuló igény. Mivel a Bíróság az előzetes döntéshozatal iránti kérelem keretében kizárólag a közösségi jogi rendelkezések értelmezését végzi azért, hogy a kérdést előterjesztő bíróságnak megadja az iránymutatást az alapügy elbírálásához, [12] az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdést a következőképpen kell átfogalmazni:

Úgy értelmezendő-e a 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdésének c) pontja, hogy az említett rendelet e cikkének értelmében vett szerződéses igénynek minősül az az igény, amelynek alapján a fogyasztó a lakóhelye szerinti tagállam jogszabályai alapján egy másik tagállamban székhellyel rendelkező vállalkozástól bíróság előtt követelheti a látszólag megnyert díjat, ha a vállalkozás meghatározott fogyasztóknak nyereményígéretet vagy más hasonló üzenetet küld, és e küldemények megfogalmazása azt a benyomást kelti, hogy a fogyasztó megnyert egy bizonyos díjat, anélkül hogy a díj átadását árumegrendeléstől vagy próbarendeléstől tenné függővé, és ha megrendelésre nem kerül sor, a küldemény címzettje azonban a díj átadását követeli?

34. A 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdésének c) pontja szerinti joghatóság fennállá-

12 – Többek között a C-58/98. sz. Corsten-ügyben 2000. október 3-án hozott ítélet (EBHT 2000., I-7919. o.) 24. pontja és a C-390/99. sz. Canal Satélite Digital ügyben 2002. január 22-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-607. o.) 24. pontja.

sához három feltétel teljesülése szükséges. [13] Először is, a fogyasztónak magánszemélynek kell lennie, aki nem folytat kereskedelmi vagy szakmai tevékenységet, másodszor, az igénynek valamely fogyasztó, és kereskedelmi vagy szakmai tevékenységet folytató személy között létrejött fogyasztói szerződésre kell vonatkoznia, harmadszor pedig, a kereskedelmi vagy szakmai tevékenységet folytató személynek ezt a tevékenységet a fogyasztó lakóhelyének tagállamában kell folytatnia, vagy ilyen tevékenységének bármilyen módon az említett tagállamra, illetve több állam között az említett tagállamra is kell irányulnia, és a szerződésnek az ilyen tevékenység körébe kell tartoznia.

35. A jelen ügyben teljesül az első és harmadik feltétel. R. Ilsinger kétségtelenül a 44/2001 rendelet 15. cikkének (1) bekezdése szerinti fogyasztónak minősül; a kérdéses jogviszonyban magánszemélyként szerepel, aki nem kereskedelmi vagy szakmai tevékenységet folytat. A Schlank & Schick kereskedelmi tevékenységet fejt ki, amely csomagküldő kereskedelem révén arra a tagállamra is irányul, ahol R. Ilsinger lakóhelye található. Továbbá úgy tekinthető, hogy a fogyasztó részére tett nyereményígéret e tevékenység körébe tartozik, mivel a fogyasztót ezzel az ígérettel árumegrendelésre próbálja ösztönözni. A jelen ügyben vitatott azonban, hogy a második feltétel teljesül-e, tehát hogy az igény R. Ilsinger és a Schlank & Schick között létrejött fogyasztói szerződéssel kapcsolatos-e. Annak megállapításától, hogy a jelen ügyben a fogyasztó részére tett nyereményígéret következtében létrejött-e a fogyasztói szerződés, függ azon bíróság meghatározása, amely a fogyasztó által a látszólag ígért nyeremény kifizetése iránt indított kereset elbírálására joghatósággal rendelkezik.

36. A Bíróság a fogyasztónak látszólag ígért nyeremény kifizetésére vonatkozó igénnyel kapcsolatos joghatóság kérdését csak a Brüsszeli Egyezmény kontextusában válasz-

13 – A Brüsszeli Egyezmény 13. cikke első bekezdése 3. pontja alkalmazásának három feltételével kapcsolatban lásd analógia útján a fenti 4. lábjegyzetben hivatkozott Gabriel-ügyben hozott ítélet 38–40. és 47–51. pontját, illetve a fenti 4. lábjegyzetben hivatkozott Engler-ügyben hozott ítélet 34. pontját.

olta meg, a 44/2001 rendelettel összefüggésben még nem vizsgálta ezt a kérdést. [14] A Brüsszeli Egyezmény 13. cikke első bekezdése 3. pontjának értelmezése keretében a Bíróság ítélkezési gyakorlatában már választ adott egy olyan kérdésre, amely megfelel a kérdést előterjesztő bíróság első kérdésének, mégpedig az Engler-ügyben hozott ítéletben [15]. Ebben az ítéletben a Bíróság kimondta, hogy a Brüsszeli Egyezmény ezen cikke nem alkalmazható akkor, ha az eladó nyereményígéretet tartalmazó levelet küld a fogyasztónak, és a fogyasztó anélkül követeli a nyeremény kifizetését, hogy ingó dolog értékesítésére vagy szolgáltatás nyújtására irányuló szerződést kötött volna az eladóval. A Bíróság az Engler-ügyben hozott ítéletben kiemelte, hogy ebben az esetben „az eladó ajánlatát nem követte a fogyasztó és az eladó közötti szerződéskötés, amely a fenti rendelkezésben meghatározott valamelyik tárgyra vonatkozott volna, és amelynek során a felek kölcsönös kötelezettséget vállaltak volna” [16]. A Bíróság álláspontja szerint ezt a megállapítást nem cáfolhatta sem az e rendelkezés hátterében álló célkitűzés, nevezetesen a fogyasztó, mint gyengébb fél védelmének biztosítása, sem az a körülmény, hogy az eladó a küldeményt próbarendelés érdekében küldte a fogyasztónak azzal a szándékkal, hogy a fogyasztót termékeinek megvásárlására ösztönözze. [17]

37. Az Ilsinger-ügyben tehát lényegében az a kérdés vizsgálandó, hogy bizotsítani kell-e a két jogi aktus közötti folytonosságot, tehát hogy a 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdésének c) pontja pontosan úgy értelmezendő-e, mint a Brüsszeli Egyezmény 13. cikke első bekezdésének 3. pontja, vagy a rendeletnek ezt a cikkét – a részben eltérő megfogalmazásra tekintettel – másképp kell-e értelmezni. E tekintetben utalni kell arra, hogy a 44/2001 rendelet értelmezése keretében, amely 2002. március 1-jén a Brüsszeli Egyezmény helyébe lépett, [18] általában a folytonosság elvéből kell kiindulni. Amint az a 44/2001 rendelet (19) preambulumbekezdéséből kitűnik, biztosítani kell a Brüsszeli Egyezmény és e rendelet közötti folytonosságot, a Brüsszeli Egyezménynek a Bíróság általi értelme-

14 – Erre a kérdésre a jogirodalom sem ad egyértelmű választ. Staudinger, A., in: Rauscher, T. (kiadó), *Europäisches Zivilprozessrecht. Kommentar*, 2. kiadás, Sellier. European Law Publishers, München 2006, 284. o., 9. pont, kétli, hogy a Brüsszeli Egyezményre vonatkozó ítélkezési gyakorlat alkalmazható a 44/2001 rendelet 15. cikkére, mivel ez a cikk megfogalmazásából adódóan a rendelet 5. cikkének 1. pontjának a) alpontjához hasonlít. Geimer, R., in: Geimer, R., Schütze, R. A., *Europäisches Zivilverfahrensrecht – Kommentar zur EuGVVO, EuEheVO, EuZustellungsVO, zum Lugano-Übereinkommen und zum nationalen Kompetenz- und Anerkennungsrecht*, Beck, München 2004, 275. o., 17. pont, kifejti ugyan, hogy a nyereményígéret a 44/2001 rendelet 15. cikkének hatálya alá tartozik, eközben viszont a Gabriel-ügyre hivatkozik, így ez a kijelentés minden valószínűség szerint a nyereményígérettel kapcsolatos joghatóságra vonatkozik olyan esetekben, amikor a fogyasztó rendelt árut.

15 – A fenti 4. lábjegyzetben hivatkozott Engler-ügyben hozott ítélet.

16 – A fenti 4. lábjegyzetben hivatkozott Engler-ügyben hozott ítélet 36. pontja. A 40. pontban a Bíróság kifejezetten megállapította, hogy a Brüsszeli Egyezmény 13. cikke „kétséget kizáróan a fogyasztó által »megkötött szerződésre« vonatkozik, »ahol a szerződés tárgya […] ingó dolog értékesítése«”.

17 – A fenti 4. lábjegyzetben hivatkozott Engler-ügyben hozott ítélet 39. pontja.

18 – A Bizottság 1999-ben nyújtott be rendelettervezetet a Tanácshoz; a rendeletet a Tanács 2000 decemberében fogadta el. Lásd a jogirodalomban általában a 44/2001 rendelet keletkezésének történetével és a Brüsszeli Egyezménynek a rendelettel való összehasonlításával kapcsolatban például Micklitz, H.-W., Rott, P., „Vergemeinschaftung des EuGVÜ in der Verordnung (EG) Nr. 44/2001”, *Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht*, 11/2001. szám, 325. és azt követő oldalak; Schoibl, N. A., „Vom Brüsseler Übereinkommen zur Brüssel-I-VO: Neuerungen im Europäischen Zivilprozessrecht”, *Juristische Blätter*, 3/2003. szám, 150. o.; Storskrubb, E., *Civil Procedure and EU Law. A Policy Area Uncovered*, Oxford University Press, New York 2008, 132. és azt követő oldalak.

zése esetén is. A Bíróság ítélkezési gyakorlatában már követte e folytonosság elvét a 44/2001 rendelet értelmezése keretében. [19] Ha azonban erre jogos indoka volt, és a 44/2001 rendelet szövege lényegesen eltért a Brüsszeli Egyezmény szövegétől, a Bíróság eltekintett ettől az elvtől, és másképpen értelmezte a rendeletet. [20] Az Ilsinger-ügyben ezért azt kell vizsgálni, hogy az a körülmény, hogy a 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdése c) pontjának megfogalmazása eltér a Brüsszeli Egyezmény 13. cikke első bekezdése 3. pontjának megfogalmazásától, a fogyasztóvédelem magasabb szintje biztosításának követelményével együtt, indokolja-e a rendelet ezen cikkének eltérő értelmezését.

1. Fogyasztói szerződés megkötése mint a 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdése c) pontja alkalmazásának feltétele

38. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdés vizsgálata keretében mindenekelőtt azt kell figyelembe venni, hogy a 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdése c) pontjának szövege és a Brüsszeli Egyezmény 13. cikke első bekezdése 3. pontjának szövege különbözik egymástól. A Brüsszeli Egyezmény 13. cikke első bekezdésének, illetve a 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdésének bevezető mondata szerint a joghatóságot a „[v]alamely személy, a fogyasztó által […] megkötött szerződéssel kapcsolatos ügyekben" (a Brüsszeli Egyezmény 13. cikkének első bekezdése szerint: „[v]alamely személy – a továbbiakban: a fogyasztó – által kereskedelmi vagy

19 – Így például a Bíróság a fenti 11. lábjegyzetben hivatkozott Reisch Montage ügyben hozott ítélet 22–25. pontjában a 44/2001 rendelet értelmezése során a Brüsszeli Egyezményre vonatkozó ítélkezési gyakorlatra hivatkozott. A C-167/00. sz. Henkel-ügyben 2002. október 1-jén hozott ítéletének (EBHT 2002., I-8111. o.) 49. pontjában a Bíróság rámutatott, hogy mivel nincs ok a Brüsszeli Egyezmény 5. cikke 3. pontjának és a 44/2001 5. cikke 3. pontjának eltérő értelmezésére, a két rendelkezést a folytonosság követelménye alapján azonos módon kell értelmezni. A Bíróság ezenkívül kiemelte, hogy ezen elv tiszteletben tartása annál is inkább fontos, mert Dánia kivételével a rendelet lépett a Brüsszeli Egyezmény helyébe.

20 – A fenti 11. lábjegyzetben hivatkozott Glaxosmithkline és Laboratoires Glaxosmithkline ügyben hozott ítélet 15. pontjában a Bíróság megállapította, hogy a 44/2001 rendeletben szereplő, az egyedi munkaszerződésekre vonatkozó joghatósági szabályok érzékelhetően eltérnek az ezen a területen a Brüsszeli Egyezmény alapján alkalmazandó szabályoktól. Az említett ítélet 24. pontjában a Bíróság kifejtette, hogy ezt az eltérő értelmezést megerősítik a 44/2001 rendelet előkészítő anyagai is. Ezért nem követte a 44/2001 rendelet értelmezése során a folytonosság elvét, és ezt a szöveget a Brüsszeli Egyezménytől eltérően értelmezte.

szakmai tevékenységén kívül eső céllal megkötött szerződéssel kapcsolatos ügyekben") fennálló joghatóságra vonatkozó szakasz határozza meg. A 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdése c) pontjának megfogalmazása azonban tágabb, mint a Brüsszeli Egyezmény 13. cikke első bekezdésének 3. pontjáé. Ez utóbbi rendelkezés szerint a joghatóságot a fogyasztók által megkötött szerződéskre vonakozó szakasz határozza meg többek között „minden más esetben, ahol a szerződés tárgya szolgáltatás nyújtása vagy ingó dolog értékesítése". A 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdésének c) pontja szerint ezzel szemben a joghatóságot e szakasz határozza meg „*minden más esetben*", ha a szerződést olyan személlyel kötötték, aki tevékenységét a fogyasztó lakóhelyének tagállamában folytatja, vagy tevékenysége e tagállamra is irányul. Míg a Brüsszeli Egyezmény 13. cikke első bekezdésének 3. pontja csak olyan szerződésekre vonatkozik, melyek tárgya szolgáltatás nyújtása vagy ingó dolog értékesítése, a 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdésének c) pontja mindazon szerződésekre vonatkozik, amelyeket a fogyasztó és a másik szerződő fél az e cikkben előírt feltételek szerint kötött.

39. Amint az a 44/2001 rendelet tervezetének indokolásából következik, a 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdése c) pontjának megfogalmazása azért tér el a Brüsszeli Egyezmény 13. cikke első bekezdésének 3. pontjától, hogy e rendelet az interneten keresztül kötött szerződésekre is alkalmazható legyen. [21] A 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdésének c) pontját ezért úgy módosították, hogy az olyan esetekre is vonatkozzon, amikor a szerződést olyan személlyel kötötték, akinek kereskedelmi vagy szakmai tevékenysége a fogyasztó lakóhelyének tagállamára is kiterjed. [22] Ez a cikk azonban akkor is alkalmazandó, ha a másik szerződő fél a fogyasztó lakóhelye szerinti tagállamban gyakorol kereskedelmi vagy szakmai tevékenységet. Az említett feltételek szerint e cikk alkalmazandó például a „szervezett utazási szerződé-

21 – Lásd a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló tanácsi rendelet tervezetének indokolását (COM/1999/348 végleges). A jogirodalomban lásd például Schlosser, P., *EU-Zivilprozessrecht, Kommentar zur EuGVVO, EuEheVO, AVAG, HZÜ, EuZVO, HBÜ, EuBVO*, 2. kiadás, Beck, München 2003, 117. o., 8a. pontot, amely szerint a 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdésének c) pontja olyan esetben alkalmazandó, amikor a fogyasztó aktív weboldalon keresztül ad le megrendelést, olyankor azonban nem, ha csak passzív weboldalakhoz van hozzáférése. Tiefenthaler, S., in: Czernich, D., Kodek, G. E., Tiefenthaler, S., *Europäisches Gerichtsstands- und Vollstreckungsrecht EuGVO und Lugano-Übereinkommen – Kurzkommentar*, 2. kiadás, LexisNexis ARD ORAC, Bécs 2003, 141. o. 25. pont, kifejti, hogy az aktív weboldalak egyetlen „klikkeléssel" lehetővé teszik a szerződéskötést. Általában lásd még Reich, N., Gambogi, A. P., „Gerichtsstand bei internationalen Verbrauchervertragsstreitigkeiten im e-commerce", *Verbraucher und Recht*, 8/2001. szám, 269. és azt követő oldalak.; Stadler, A., „From the Brussels Convention to Regulation 44/2001: Cornerstones of a European law of civil procedure", *Common Market Law Review*, 6/2005 szám, 1640. és azt követő oldalak.; Storskrubb, E., *Civil Procedure and EU Law – A Policy Area Uncovered*, Oxford University Press, New York 2008, 139. o.

22 – E feltételről bővebben lásd például a 14. lábjegyzetben hivatkozott Geimer, R., *Europäisches Zivilverfahrensrecht – Kommentar zur EuGVVO, EuEheVO, EuZustellungsVO, zum Lugano-Übereinkommen und zum nationalen Kompetenz- und Anerkennungsrecht*, 278. o., 35. pont.

sekre” [23], a vagyonkezelési szerződésekre [24] és egyéb szerződésekre [25] is.

40. A megfogalmazás ilyen kibővítésével a közösségi jogalkotó szándéka nézetem szerint nem az volt, hogy a 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdése c) pontjának hatálya a szinallagmatikus szerződésekre (*contractus bilaterales aequales*) korlátozódjon, hanem hogy az minden fogyasztói szerződésre kiterjedjen. Ez az álláspont három érvvel támasztható alá. Először is, a 44/2001 rendelet 15. cikkének (1) bekezdése szerint a fogyasztói szerződések „valamely személy, a fogyasztó által kereskedelmi vagy szakmai tevékenységén kívül eső céllal megkötött” szerződések. A szerződő felek személye a döntő tehát a tekintetben, hogy fogyasztói szerződésről van-e szó, nem pedig a szerződés tartalma vagy a szerződő felek kötelezettségei. Másodszor, a 15. cikk (1) bekezdésének c) pontjában kifejezetten az szerepel, hogy e cikk alkalmazandó „minden más esetben” is, amikor a szerződést az e pontban felsorolt feltételeknek megfelelően kötötték meg. Ha a közösségi jogalkotó e pont hatályát a szinallagmatikus szerződésekre kívánta volna korlátozni, akkor a megfelelő terminológia használatával egyértelművé tette volna, hogy ez a pont csak az előírt esetekben alkalmazandó. Márpedig a közösségi jogalkotó a rendeletben az általános „szerződés” kifejezést használta, ezért abból kell kiindulni, hogy minden szerződésfajta e fogalom körébe tartozik. [26] Harmadszor, ha a 15. cikk (1) bekezdése c) pontjának hatálya a szinallagmatikus szerződésekre korlátozódna, ez kizárná, hogy e cikk alkalmazható legyen bizonyos, csak az egyik szerződő felet kötelező szerződésekre, például egy kezességi szerződésre, amelyet fogyasztó köt, és amelynek alapján egy másik fogyasztó kötelezettségeiért felel, [27] vagy például a fogyasztóval kötött garanciaszerződésre.

23 – A 44/2001 rendelet 15. cikkének (3) bekezdése szerint a fogyasztói szerződések esetén fennálló joghatóságot szabályozó szakasz nem alkalmazható „a fuvarozási és személyszállítási szerződésekre, kivéve az ugyanazért az árért utazást és szállást biztosító szerződést”. A fuvarozási és személyszállítási szerződések esetében tehát a joghatóság főszabály szerint nem határozható meg a fogyasztói szerződésekre vonatkozó szakasz alapján; kivételt képeznek a „szervezett utazások”. Ez következik a 21. lábjegyzetben hivatkozott rendelettervezet indokolásából is. Hasonlóképpen, a 14. lábjegyzetben hivatkozott Rauscher, T., *Europäisches Zivilverfahrensrecht – Kommentar*, 283. o. 8. pont.

24 – A 14. lábjegyzetben hivatkozott Rauscher, T., *Europäisches Zivilprozessrecht – Kommentar*, 283. o., 8. pont.

25 – Például a timesharing-szerződések, ha fogyasztóval kötik őket. Lásd a 21. lábjegyzetben hivatkozott rendelettervezet indokolását. A 44/2001 rendelet 22. cikkének (1) bekezdése szerint annak a tagállamnak a bíróságai, ahol az ingatlan található kizárólagos joghatósággal rendelkeznek az olyan eljárásokra, amelynek tárgya ingatlanon fennálló dologi jog vagy ingatlan bérlete, illetve haszonbérlete. A Bizottság azonban a 44/2001 rendelet tervezetében leszögezte, hogy a fogyasztóval kötött timesharing-szerződésekre a rendelet 15. cikkét kell alkalmazni.

26 – Hasonlóképpen, Tizzano főtanácsnoknak a C-168/00. sz. Leitner-ügyre vonatkozó, 2001. szeptember 20-án ismertetett indítványának (2002. március 12-én hozott ítélet, EBHT 2002., I-2631. o.) 35. pontjában úgy érvelt, hogy ha a közösségi jogalkotó különbséget akart volna tenni azon károk között, amelyekért az irányelv alapján a gyártó felel, és azon károk között, amelyekkel kapcsolatos szabályozás tagállami hatáskörben maradt, akkor ezt kifejezetten megtette volna. Ezzel szemben, ha a jogalkotó valamely közösségi irányelvben az általános „kár” kifejezést használja, akkor abból kell kiindulni, hogy valamennyi kárfajta e fogalom hatálya alá tartozik.

27 – Így például az üzlethelyiségen kívül kötött szerződések esetén a fogyasztók védelméről szóló, 1985. december 20-i 85/577/EGK tanácsi irányelvvel (HL L 372., 31. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 1. kötet, 262. o.) kapcsolatban a Bíróság úgy döntött, hogy a kezességi szerződés főszabály szerint ezen irányelv értelmében vett fogyasztói szerződés körébe tartozhat. Lásd a C-45/96. sz. Dietzinger-ügyben 1998. március 17-én hozott ítélet (EBHT 1998., I-1199. o.) 20. pontját. A jogirodalomban lásd Staudinger, A., in: a 14. lábjegyzetben hivatkozott Rauscher, T., *Europäisches Zivilprozessrecht – Kommentar*, 283. o., 8. pont.

41. A Brüsszeli Egyezmény 13. cikke első bekezdésének 3. pontjával kapcsolatban a Bíróság ugyan kimondta, hogy e rendelkezés csak akkor alkalmazható, „ha […] a bírósághoz benyújtott kereset a fenti fogyasztó és az eladó között megkötött szerződéshez kapcsolódik, amelynek tárgya ingó dolgok értékesítése vagy szolgáltatások nyújtása, és amely kölcsönös és egymástól függő kötelezettségeket keletkeztet a két szerződő fél között” [28]. E tekintetben azonban figyelembe kell venni, hogy mind az ingó dolog értékesítésére, mind a szolgáltatások nyújtására irányuló szerződések, amelyekre a Brüsszeli Egyezmény 13. cikke első bekezdése 3. pontjának hatálya korlátozódott, szinallagmatikus szerződések. A Bíróság ezért a Brüsszeli Egyezmény 13. cikke első bekezdése 3. pontjának értelmezése keretében a kölcsönösség megemlítésével véleményem szerint mindössze általánosságban felsorolta az ingó dolog értékesítésére vagy szolgáltatás nyújtására irányuló szerződések ismérveit. Ezért úgy gondolom, hogy a 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdése c) pontjának értelmezésére nem alkalmazható a szinallagmatikus szerződésekre vonatkozó érv.

42. Amint Tizzano főtanácsnok a Kapferer-ügyre vonatkozó indítványában már kifejtette, a fogyasztói szerződések esetén a joghatóság meghatározása során figyelembe kell venni, hogy a Brüsszeli Egyezmény 13. cikkének első bekezdése és a 44/2001 rendelet 15. cikkének (1) bekezdése kizárólag akkor alkalmazható, ha egy hivatásos kereskedő és egy fogyasztó között „már megkötött szerződésről” van szó. [29] Ezért egyet kell érteni a főtanácsnokkal abban, hogy a 44/2001 rendelet 15. cikkének módosításai nem vonatkoztak a szerződés megkövetelt megkötésére [30] mint e cikk alkalmazási feltételére. Amint a főtanácsnok hangsúlyozta, a 44/2001 rendelet 15. cikkének módosításai kizárólag a fogyasztói szerződésekre vonatkozó rendelkezések tárgyi hatályát érintik, [31] ami azt jelenti, hogy több fogyasztói szerződésre vonatkoznak. A főtanácsnok ugyan ebben az ügyben azt az álláspontot képviselte, hogy a Brüsszeli Egyezmény 13. cikke első bekezdése 3. pontjának a Bíróság által az Engler-ügyben adott értelmezése a 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdésének c) pontjára is vonatkozik, és kiemelte, hogy a Kapferer-ügyben nem került sor fogyasztói szerződés megkötésére. Amint azonban a Bizottság a tárgyaláson helyesen rámutatott, a Kapferer-ügyben a nyeremény igénylésének feltétele volt az árumegrendelés, [32] és mivel ebben az ügyben nem volt egyértelműen megállapítható, történt-e árumegrendelés, a főtanácsnok arra az álláspontra helyezkedett, hogy nem került sor ingó dolog értékesítésére irányuló szerződés megkötésére.

28 – A fenti 4. lábjegyzetben hivatkozott Engler-ügyben hozott ítélet 34. pontja.

29 – A fenti 8. lábjegyzetben hivatkozott indítvány 52. pontja.

30 – A fenti 8. lábjegyzetben hivatkozott indítvány 54. pontja.

31 – Uo.

32 – Ez következik a fenti 5. lábjegyzetben hivatkozott Kapferer-ügyben hozott ítélet 9. pontjából és Tizzano főtanácsnok ugyanezen ügyre vonatkozó, a fenti 8. lábjegyzetben hivatkozott indítványának 11. pontjából.

43. Mivel a 44/2001 rendelet 15. cikke szerződés megkötését írja elő, a jelen ügyben nem lehet az osztrák kormány által hivatkozott érvből kiindulni, miszerint a 44/2001 rendelet 15. cikkének (1) bekezdését ugyanúgy kell értelmezni, mint e rendelet 5. cikkének 1. a) pontját, [33] mivel a 15. cikk (1) bekezdésének bevezető mondata a rendelet 5. cikke 1. a) pontjának mintájára készült. A 44/2001 rendelet 15. cikkének (1) bekezdése, a rendelet 5. cikkének 1. a) pontjától eltérően minden esetben *szerződéskötést* követel meg, ami lényeges különbség a két cikk között. Éppen ezért lehet az említett rendelet 5. cikkének 1. a) pontját olyankor is alkalmazni, amikor szerződéskötésre nem került sor. [34] Egyébként a rendelet két cikke különböző nyelvi változatainak vizsgálata azt mutatja, hogy e két cikk megfogalmazása – függetlenül a 15. cikk (1) bekezdése szerinti szerződéskötési követelménytől – csak egyes nyelvi változatokban hasonló, a nyelvi változatok többségében az 5. cikk 1. a) pontja azonban általánosabb megfogalmazást használ, mint a 15. cikk (1) bekezdése. Az említett két cikk megfogalmazása nagyon hasonló a német és az angol változat szerint, [35] a többi nyelvi változat többsége azonban az 5. cikk 1. a) pontjában egy tágabb fogalmat – „egy szerződés vagy egy szerződéses igény” – használ, míg a 15. cikk (1) bekezdése a „fogyasztó által […] megkötött szerződésről” beszél. [36]

2. A fogyasztói szerződés megkötésének feltételei

44. A 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdésének bevezető mondata szerint e rendelet értelmében fogyasztói szerződések a valamely személy, a fogyasztó által kereskedelmi vagy szakmai tevékenységén kívül eső céllal

33 – Bár az osztrák kormány általában az 5. cikk 1. pontjára hivatkozik, e cikk a) pontját idézi szó szerint.

34 – A Brüsszeli Egyezménnyel kapcsolatban lásd analógia útján a fenti 4. lábjegyzetben hivatkozott Engler-ügyben hozott ítélet 36. pontját és rendelkező részét, amely ügyben a fogyasztó az említett Egyezmény 13. cikke első bekezdésének 3. pontja értelmében nem kötött szerződést az eladóval, és a joghatóság az Egyezmény 5. cikkének 1. pontja szerint került meghatározásra.

35 – A német változatban az 5. cikk 1. a) pontja a következőképpen hangzik: „ein Vertrag oder Ansprüche aus einem Vertrag” és a 15. cikk (1) bekezdése pedig: „ein Vertrag oder Ansprüche aus einem Vertrag, den […] der Verbraucher […] geschlossen hat”. Az angol változatban az 5. cikk 1. a) pontja a következőképpen hangzik: „matters relating to a contract”, a 15. cikk (1) bekezdése viszont így: „matters relating to a contract concluded by […] the consumer”.

36 – Így például a francia változatban az 5. cikk 1. a) pontja a következőt tartalmazza: „matière contractuelle” a 15. cikk (1) bekezdése pedig ezt: „matière de contrat conclu par […] le consommateur”, az olasz változat szerint az 5. cikk 1. a) pontja a következőt tartalmazza: „materia contrattuale”, a 15. cikk (1) bekezdése pedig ezt: „materia di contratti conclusi da […] il consumatore”, a spanyol változat szerint az 5. cikk 1. a) pontja a következőt tartalmazza: „materia contractual”, a 15. cikk (1) bekezdése pedig ezt: „materia de contratos celebrados por […] el consumidor”, a portugál változat az 5. cikk 1. a) pontjában a „matéria contratual” fogalmat használja, a 15. cikk (1) bekezdésében pedig a „matéria de contrato celebrado por […] o consumidor” fordulatot; a román változat az 5. cikk 1. a) pontjában a „materie contractuală” fogalmat használja, a 15. cikk (1) bekezdésében pedig a „ceea ce privește un contract încheiat de […] consumatorul” fordulatot; a szlovén változatban az 5. cikk 1. a) pontja a következőt tartalmazza: „zadevah v zvezi s pogodbenimi razmerji”, míg a 15. cikk (1) bekezdésében „zadevah v zvezi s pogodbami, ki jih sklene […] potrošnik” szerepel.

megkötött szerződések. A 44/2001 rendelet azonban nem határozza meg, mikor minősül megkötöttnek egy fogyasztói szerződés. Közösségi szinten sem létezik olyan kötelező erejű polgári jogi jogszabály, amely meghatározná, mikor és milyen feltételekkel tekinthető egy szerződés megkötöttnek.

45. Bár a 44/2001 rendelet nem határozza meg a szerződés megkötésének feltételeit, ezek a feltételek levezethetők a Bíróság ítélkezési gyakorlatából, a másodlagos közösségi jogi aktusokból *mutatis mutandis*, és az európai szerződési joggal foglalkozó szakértői csoportok által készített dokumentumokból, az e téren releváns jogirodalom figyelembevételével. A továbbiakban ezért a szerződések megkötésének általános feltételeit fogom kifejteni a közösségi jog keretében. E feltételek *a maiori ad minus* a 44/2001 rendelet értelmében vett fogyasztói szerződések megkötésére is érvényesek.

46. A közösségi jog keretében történő szerződéskötés egyik alapfeltétele, hogy a felek az ajánlattétel és az ajánlat elfogadása által a szerződés megkötésében megegyeztek.

47. Az ajánlattétel és az ajánlat elfogadásának követelménye, amelyek révén a megegyezés, mint a szerződéskötés elengedhetetlen ismérve létrejön, mindenekelőtt a Bíróság ítélkezési gyakorlatából adódik. E tekintetben a Bíróság a Gabriel-ügyben hozott ítéletben megállapította, hogy a fogyasztó és az eladó között akkor keletkezik szerződéses kapcsolat, ha a fogyasztó az eladótól árut rendelt, és ezzel kinyilvánította „az ajánlat […] elfogadását” [37], valamint hogy ezen „megegyezés” következtében mindkét félnek szerződéses kötelezettségei keletkeztek. [38]

48. A közösségi fogyasztóvédelmi jogszabályok körébe tartozó bizonyos irányelvek is tartalmazzák hallgatólagosan az ajánlattétel és az ajánlat elfogadásának követelményét, mint a szerződéskötés feltételét. Így például a távollévők között kötött szerződések esetén

37 – A fenti 4. lábjegyzetben hivatkozott Gabriel-ügyben hozott ítélet 48. pontja.

38 – Uo. 49. pont.

a fogyasztók védelméről szóló 97/7/EK irányelv [39] „ajánlatról" [40] és „beleegyezésről" [41] beszél. A fogyasztói pénzügyi szolgáltatások távértékesítéssel történő forgalmazásáról, valamint a 90/619/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK irányelv és a 98/27/EK irányelv módosításáról szóló 2002/65/EK irányelv [42] is tartalmazza az „ajánlat" [43] és a „beleegyezés" [44] kifejezéseket.

49. Továbbá a Draft Common Frame of Reference (közös hivatkozási rendszer tervezete) című szakmai dokumentum (a továbbiakban: DCFR) [45] szerint, amely a jövőben az európai magánjog egységes szabályozásának kiindulási alapját képezheti, egy szerződés akkor minősül megkötöttnek, ha a felek őket kötő jogviszonyt akarnak létrehozni vagy egyéb joghatást előidézni, és megfelelő megegyezésre törekszenek (II.-4:101 cikk) [46]. A DCFR szerződésekre vonatkozó fejezete szabályozza az ajánlatot (II.-4:201 cikk) és az ajánlat elfogadását (II.-4:204 cikk) is. A II.-4:201 cikk (1) bekezdése értelmében egy javaslat akkor tekinthető ajánlatnak, ha, először is, azzal a szándékkal tették, hogy annak másik fél általi elfogadása szerződéskötést eredményez, másodszor pedig a szerződés létrejöttéhez kellően egyértelmű feltételeket tartalmaz. [47] A II.-4:204 cikk (1) bekezdése szerint az ajánlat elfogadásának minősül az ajánlat címzettjének bármely, az ajánlattal kapcsolatos beleegyezést kifejező nyilatkozata vagy magatartása. [48] Hasonló rendelkezéseket tartalmazott már a *Principles of European*

39 – 1997. május 20-i európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 144., 19. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 3. kötet, 319. o.).

40 – Így például a 97/7 irányelv 4. cikke (1) bekezdésének h) pontja szerint a távértékesítési szerződés megkötése előtt a fogyasztót kellő időben tájékoztatni kell „az *ajánlat* vagy az ár érvényességének időtartam[áról]" (kiemelés tőlem).

41 – A 97/7 irányelv 9. cikke szerint „[a] tagállamok meghozzák a szükséges rendelkezéseket azért, hogy […] mentesítsék a fogyasztót minden ellenszolgáltatás alól, amennyiben kérése nélkül szállítanak számára árut, illetve nyújtanak szolgáltatást, a válasz hiánya nem jelent *beleegyezést*" (kiemelés tőlem).

42 – 2002. szeptember 23-i európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 271., 16. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 4. kötet, 321. o.).

43 – Így a 2002/65 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése szerint a fogyasztót megfelelő időben tájékoztatni kell bizonyos adatokról, „mielőtt kötelezettséget vállalna bármely távollévők között kötött szerződés vagy *ajánlat* vonatkozásában". Ugyanígy, az 5. cikk (1) bekezdése szerint a szolgáltató „időben, még mielőtt a fogyasztó kötelezettséget vállalna bármely távollévők között kötött szerződés vagy *ajánlat* vonatkozásában", közli a fogyasztóval az összes szerződési feltételt, valamint egyéb adatokat (kiemelés tőlem).

44 – Ezen irányelv 9. cikke értelmében a tagállamok megteszik a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy mentesítsék a fogyasztót minden kötelezettségtől az olyan nem kezdeményezett szolgáltatások esetén, ahol „a válasz hiánya nem tekinthető *hozzájárulásnak*"(kiemelés tőlem).

45 – Von Bar, C. és mások (kiadó), *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR) – Interim Outline Edition; prepared by the Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC Private Law (Acquis Group)*, Sellier, European Law Publishers, München 2008.

46 – A DCFR II.-4:101. cikke eredeti változatának szövege a következő: (*Requirements for the conclusion of a contract*) „A contract is concluded, without any further requirement, if the parties: (a) intend to enter into a binding legal relationship or bring about some other legal effect; and (b) reach a sufficient agreement".

47 – A DCFR II.-4:201. cikke (*Offer*) (1) bekezdése eredeti változatának szövege a következő: „A proposal amounts to an offer if: (a) it is intended to result in a contract if the other party accepts it; and (b) it contains sufficiently definite terms to form a contract".

48 – A DCFR II.-4:204. cikke (*Acceptance*) (1) bekezdése eredeti változatának szövege a következő: „Any form of statement or conduct by the offeree is an acceptance if it indicates assent to the offer".

Contract Law (az európai szerződési jog alapelvei, a továbbiakban: PECL) is. [49]

50. Az európai szerződési joggal kapcsolatos jogirodalom az európai szerződési jog körében történő szerződéskötés legfontosabb feltételének tartja az ajánlattétel és az ajánlat elfogadása által létrehozandó megegyezést. [50] Az összehasonlító jogi vizsgálat azt mutatja, hogy a szerződés megkötésére irányuló megegyezés számos tagállam jogában is döntő jelentőségű. [51]

51. A szerződés megkötésének feltételeivel kapcsolatban kiemelendő továbbá, miszerint azt a kérdést, hogy történt-e ajánlattétel, az ajánlat címzettjének nézőpontjából kell megítélni. Így például a DCFR szerint a fél nyilatkozataiból vagy magatartásából

49 – A PECL részben módosított változatát később felvették a DCFR-be, amely átfogóbban és rendszerezettebben határozza meg az Európai Unión belüli polgári jogi szabályozás alapjait. A PECL és DCFR közötti kapcsolatról bővebben: a fenti 45. lábjegyzetben hivatkozott von Bar, C. és mások, *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR) – Interim Outline Edition*. 24. és azt követő oldalak. A PECL-ben a szerződéskötés feltételeivel kapcsolatban lásd a 2.101 cikket (*Conditions for the Conclusion of a Contract*), az ajánlattal kapcsolatban a 2:201 (*Offer*) cikket és az elfogadással kapcsolatban a 2:204 cikket (*Acceptance*).

50 – Schulze, R., „Precontractual Duties and Conclusion of Contract in European Law", *European Review of Private Law*, 6/2005. szám, 850. o.; Riesenhuber, K., *System und Prinzipien des Europäischen Vertragsrechts*, De Gruyter Recht, Berlin 2003, 315. és azt követő oldalak; Gandolfi, G. (kiadó), *Code européen des contrats – Avant-projet*, Giuffrè Editore, Milánó 2004, 105. o. Szerződéskötés esetén a megegyezés követelményéről a közösségi jogban még Pfeiffer, T., „Der Vertragsschluss im Gemeinschaftsrecht", in: Schulze, R., Ebers, M., Grigoleit, H. C., *Informationspflichten und Vertragsschluss im Acquis communautaire*, Mohr Siebeck, Tübingen 2003, 109. o. Pfeiffer arra is rámutat, hogy a fogyasztói szerződések esetében a szerződéskötés szakaszát még egy szakasz követi, amelyben a fogyasztó visszavonhatja a szerződést. Lásd Pfeiffer, T., „New Mechanisms for Concluding Contracts", in: Schulze, R., *New Features in Contract Law*, Sellier, European Law Publishers, München 2007, 163. o. A szerződéskötés szempontjából szintén hangsúlyozza az ajánlat és annak elfogadása jelentőségét Van Erp, J. H. M., in: Hartkamp, A. és mások (kiadó), *Towards a European Civil code*, Kluwer Law International, Ars Aequi Libri, Nijmegen 2004, 367. o. Schmidt-Kessel, M., „At the Frontiers of Contract Law: Donation in European Private Law", in: Vaquer, A. (kiadó), *European Private Law Beyond the Common Frame of Reference – Essays in Honour of Reinhard Zimmermann*, Europa Law Publishing, Groningen 2008, 84. o. kifejti, hogy az európai szerződési jogban az ajándékozás is szerződésnek minősül. Ez azt jelenti, hogy az ajándékozási szerződés megkötéséhez is kötelező az ajánlat és annak elfogadása által elérendő megegyezés.

51 – Az osztrák jogban lásd az Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (osztrák polgári törvénykönyv, ABGB) 861. §-át, amelyből az következik, hogy a szerződés megegyezés által jön létre. A jogirodalomban az osztrák joggal kapcsolatban lásd például Koziol, H., Welser, R., *Grundriss des bürgerlichen Rechts – Band I: Allgemeiner Teil – Sachenrecht – Familienrecht*, 11. kiadás, Manzsche Verlags- u. Universitätsbuchhandlung, Bécs 2000, 109. és azt követő oldalak. A francia jogban lásd a Code civil (francia polgári törvénykönyv) 1101. cikkét, mely szerint a szerződés olyan megállapodás, amellyel egy vagy több személy egy vagy több másik személlyel szemben valaminek az adására, tevésére vagy nem tevésére kötelezi magát. Az olasz jogban lásd a Codice civile (olasz polgári törvénykönyv) 1321. cikkét, amely szerint a szerződés két vagy több fél közötti olyan megállapodás, amellyel a felek egymás közötti kölcsönös jogviszonyt hoznak létre, szabályoznak vagy szüntetnek meg. Az olasz jogirodalomban lásd például Gazzoni, F., *Manuale di diritto privato*, 12. kiadás, Edizioni Scientifiche Italiane, Nápoly 2006, 837. és azt követő oldalak. A német jogban lásd a Bürgerliches Gesetzbuch (német polgári törvénykönyv, a továbbiakban: BGB) 145. és az azt követő §-okat, amelyek értelmében a szerződést egyező akaratnyilatkozat, ajánlat és elfogadás hozza létre. A jogirodalomban lásd Larenz, K., Wolf, M., *Allgemeiner Teil des bürgerlichen Rechts*, 9. kiadás, Beck, München 2004, 551. o., 3. pont. A szlovén jogban lásd az Obligacijski zakonik (a kötelezettségekről szóló törvénykönyv) 15. cikkét, mely szerint egy szerződés akkor megkötött, ha a felek annak lényeges elemeiben megegyeztek. A jogirodalomban lásd Kranjc V., in: Juhart, M., Plavšak, N. (kiadó), *Obligacijski zakonik s komentarjem*, 1. kötet, GV založba, Ljubljana 2003, a 15. cikkhez fűzött kommentár, 207. és azt követő oldalak. A spanyol jogban lásd a Código Civil (spanyol polgári törvénykönyv) 1258. cikkét, mely szerint a szerződéskötés előfeltétele a megegyezés. A jogirodalom általában a spanyol jog szerinti szerződéskötéssel kapcsolatban lásd Cossio y Corral, A., Cossío y Martínez, M., León Alonso, J., *Instituciones de derecho civil*, Civitas, Madrid 1988, 387. és azt követő oldalak. A megegyezés egyébként az ajándékozási szerződés esetében is szükséges: az ajándékozási szerződés megkötéséhez a megajándékozottnak el kell fogadnia az ajándékot. E tekintetben lásd például az osztrák jogirodalomban a jelen lábjegyzetben hivatkozott, Koziol, H., Welser, R., *Grundriss des bürgerlichen Rechts. Band II – Schuldrecht Allgemeiner Teil, Schuldrecht Besonderer Teil, Erbrecht*, 178. o.

– ahogyan azokat a másik fél ésszerűen érthette – kell következtetni arra irányuló akaratára, hogy kötőerővel bíró jogviszonyt, vagy egyéb joghatást hozzon létre (II.-4:102. cikk) [52]. Ez az álláspont a jogirodalomban is megjelenik. [53] Ezenkívül az összehasonlító jogi vizsgálat azt mutatja, hogy számos tagállam joga alkalmaz hasonló szabályozást. [54]

52. Arra is utalni kell, hogy a közösségi jog keretében történő szerződéskötéshez főszabály szerint semmilyen alakiság nem szükséges, kivéve, ha az az egyes szerződéstípusok esetében kifejezetten elő van írva, mint a fogyasztói hitelmegállapodások [55] vagy ingatlanok időben megosztott használatára irányuló szerződések [56] esetén. *A contrario*, ha az egyes szerződéstípusokat szabályozó előírások nem követelnek meg különösebb alakiságot, akkor az nem feltétele az érvényes szerződés megkötésének. A DCFR-ből [57] és a jogirodalomból [58] is az tűnik ki, hogy a szerződéskötés főszabály szerint semmilyen alakiságnak nincs alávetve, és az összehasonlító jogi vizsgálat is azt mutatja, hogy számos tagállam joga szerint az főszabály szerint nem feltétele a szerződéskötésnek, hacsak nincs kifejezetten előírva. [59]

52 – A DCFR II.-4:102. cikke (*How intention is determined*) eredeti változatának szövege a következő: „The intention of a party to enter into a binding legal relationship or bring about some other legal effect is to be determined from the party's statements or conduct as they were reasonably understood by the other party." A PECL-ben lásd a 2.102 cikket (*Intention*).

53 – Lásd például Kötz, H., Flessner, A., *European contract law – Vol. 1: Formation, Validity, and Content of Contracts; Contract and Third Parties*, Clarendon Press, Oxford 1997, 19. o., akik szerint vizsgálni kell, ésszerűen hogyan értené az ajánlatot a címzett.

54 – Lásd például az angol jogban a Smith kontra Hughes ügyet, (1871) L.R. 6 Q. B., 607. o., az osztrák jogban az ABGB 863. §-át, az olasz jogban a Codice Civile 1362. cikkét. A szlovén jog nem tartalmaz kifejezett meghatározást, de lásd a fenit 51. lábjegyzetben hivatkozott Kranjc, V., in: Juhart, M., Plavšak, N. (kiadó), *Obligacijski zakonik s komentarjem*, 1. kötet, a 15. cikkhez fűzött kommentár, 211. o.

55 – A fogyasztói hitelmegállapodásokról és a 87/102/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2008. április 23-i 2008/48/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 133., 66. o.) 10. cikkének (1) bekezdése szerint: „A hitelmegállapodásokat nyomtatott formában vagy más tartós adathordozón kell elkészíteni".

56 – Az ingatlanok időben megosztott használati jogának megszerzésére irányuló szerződések egyes szempontjai vonatkozásában a fogyasztók védelméről szóló, 1994. október 26-i 94/47/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 280., 83. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 13. kötet, 315. o.) 4. cikkének első bekezdése szerint a tagállamok jogszabályaikban rendelkeznek annak biztosításáról, hogy „az írásban megkötött szerződés legalább [az említett irányelv] melléklet[é]ben felsorolt elemeket tartalmazza".

57 – A DCFR II.-1:107 cikkének (*Form*) (1) bekezdése szerint: „A contract or other juridical act need not be concluded, made or evidenced in writing nor is it subject to any other requirement as to form". A PECL-ben lásd a 2:101 cikk (*Conditions for the Conclusion of a Contract*) (2) bekezdését.

58 – A fenti 50. lábjegyzetben hivatkozott Riesenhuber, K. szerint, *System und Prinzipien des Europäischen Vertragsrechts*, 317. o., a szerződési jogban a jogügylet létrejöttére vonatkozó alakiság betartásának követelménye külön kerül megállapításra.

59 – A formakényszerrel kapcsolatban összehasonlító jogi szempontból csak néhány olyan tagállamot említek, amelynek kötelmi joga a szerződéskötésre főszabály szerint nem, vagy csak egyes szerződéstípusok esetében ír elő különös formai követelményt. Az osztrák jogban lásd az ABGB 883. §-át, mely szerint a törvényben meghatározott eseteken kívül a szerződéskötésnek nincs formai követelménye, az olasz jogban lásd a Codice civile 1350. cikkét, amely az írásbeli formát csak bizonyos szerződéstípusok esetében követeli meg; a német jogban lásd a BGB 125. §-át, mely szerint semmis az a jogügylet, amely nem a törvény által előírt formában jött létre; a szlovén jogban lásd az Obligacijski zakonik 51. cikkét, amely szerint, ha törvény másképp nem rendelkezik, a szerződéskötésre nem vonatkozik semmilyen formai követelmény; a spanyol jogban lásd a Código Civil 1278. cikkét, amely szerint a szerződések kötelezőek, ha teljesültek a lényeges érvényességi feltételek, függetlenül attól, hogy azokat milyen formában kötötték meg.

53. Továbbá annak megállapítása keretében, hogy adott esetben sor került-e a szerződés megkötésére, nem kell kifejezetten meghatározni, hogy milyen szerződéstípusról van szó. A szerződések ugyanis lehetnek nevesített, vagyis típus szerint kifejezetten megjelölt szerződések [60], vagy nevesítetlen, azaz kifejezett megnevezéssel nem rendelkező szerződések [61]. Ez a magánautonómia elvével is összhangban van. [62]

54. E tekintetben utalni kell arra, hogy a 44/2001 rendelet által használt fogalmakat önállóan kell értelmezni, és e tekintetben a rendelet rendszerét és célkitűzéseit kell figyelembe venni annak érdekében, hogy minden [63] tagállamban [64] biztosított legyen annak egységes alkalmazása. Ezért a 44/2001 rendelet értelmezése keretében nem az a fontos, hogy a nemzeti jogban mi az ígért nyeremény kifizetése iránti igény jogi minősítése. Ettől függetlenül – összehasonlító jogi szempontból – meg kell említeni, hogy például a német, az osztrák, valamint a francia jogirodalomban és ítélkezési gyakorlatban e minősítéssel kapcsolatban nincs egységes álláspont.

55. Az osztrák jogirodalomban azzal az állásponttal találkozunk, miszerint a nyereményígéret szerződéskötést hozhat létre, valamint, hogy a nyereményígéret által a fogyasztóban

60 – Például adásvételi szerződés, kölcsönszerződés, bérleti szerződés.

61 – Így például a DCFR II. könyve (*Contracts and other juridical acts*) a szerződésekre vonatkozó általános rendelkezéseket tartalmaz, a IV. könyve (*Specific contracts and the rights and obligations arising from them*) pedig az egyes szerződéstípusokra vonatkozó rendelkezéseket. Összehasonlító jogi szempontból megjegyzendő, hogy a tagállamok jogrendszerei is különbséget tesznek a nevesített és nevesítetlen szerződések között. Lásd például az osztrák jogban Rummel, P., in: Rummel, P., *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch: mit EheG, KSchG, MRG, WGG, WEG 2002, BTVG, HeizKG, IPRG, EVÜ*, Manzsche Verlags- u. Universitätsbuchhandlung, Bécs 2000, a BGB 859. §-ához fűzött kommentár, 21. pont; a francia jogban Antonmattei, P.-H., Raynard, J., *Droit civil: Contrats spéciaux*, 3. kiadás, Litec, Paris 2002, 3. o.; a német jogban Kramer, E. A., in: *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, 5. kiadás, Beck, München 2006, a 145. §-hoz fűzött kommentár, 4. pont; a szlovén jogban Cigoj, S., *Teorija obligacij – Splošni del obligacijskega prava*, Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 2003, 100. o.

62 – A magánautonómiával kapcsolatban összehasonlító jogi szempontból a német jogirodalomban lásd a fenti 51. lábjegyzetben hivatkozott Larenz, K., Wolf, M., *Allgemeiner Teil des bürgerlichen Rechts*, 2. pont, az osztrák jogirodalomban a fenti 51. lábjegyzetben hivatkozott Koziol, H., Welser, R., *Grundriss des bürgerlichen Rechts – Band I: Allgemeiner Teil – Sachenrecht – Familienrecht*, 84. o., a francia jogirodalomban Starck, B., Roland, H., Boyer, L., *Droit civil – Les obligations. 2. Contrat*, 6. kiadás, Litec, Paris 1998, 4. és azt követő oldalak.

63 – Amint azt már ezen indítvány 6. lábjegyzetében kifejtettem, a 44/2001 rendelet (21) preambulumbekezdéséből következik, hogy Dánia e rendelet elfogadásában nem vett részt, ezért e rendelet rá nézve nem kötelező, alkalmazása rá nem vonatkozik. A 44/2001 rendelet (22) preambulumbekezdése szerint Dánia és az e rendelet által kötelezett tagállamok között továbbra is a Brüsszeli Egyezményt kell alkalmazni.

64 – A 44/2001 rendeletben használt fogalmak önálló értelmezésének követelménye analógia útján levezethető a Brüsszeli Egyezményre vonatkozó ítélkezési gyakorlatból, amelynek keretében a Bíróság több alkalommal megállapította, hogy az említett Egyezményben használt fogalmakat önállóan kell értelmezni, melynek során elsősorban ezen Egyezmény rendszerére és céljára kell figyelemmel lenni annak biztosítása érdekében, hogy azt valamenyi szerződő államban egységesen alkalmazzák. Lásd e tekintetben a 150/77. sz. Bertrand-ügyben 1978. június 21-én hozott ítélet (EBHT 1978., 1431. o.) 14–16. pontját; a C-89/91. sz., Shearson Lehman Hutton ügyben 1993. január 19-én hozott ítélet (EBHT 1993., I-139. o.) 13. pontját; a fenti 11. lábjegyzetben hivatkozott Benincasa-ügyben hozott ítélet 12. pontját; a fenti 11. lábjegyzetben hivatkozott Mietz-ügyben hozott ítélet 26. pontját, valamint a fenti 4. lábjegyzetben hivatkozott Gabriel-ügyben hozott ítélet 37. pontját és a fenti 4. lábjegyzetben hivatkozott Engler-ügyben hozott ítélet 33. pontját. A jogirodalomban lásd Schmidt-Kessel, M., „Europäisches Vertragsrecht", in: Riesenhuber, K. (kiadó), *Europäische Methodenlehre – Handbuch für Ausbildung und Praxis*, de Gruyter Recht, Berlin 2006, 395. o. 11. pont, aki kifejti, hogy az európai szerződési jog előírásait és fogalmait önállóan, és nem a nemzeti jogrendszerekre tekintettel kell értelmezni.

keltett benyomás szerződés létrehozására alkalmas objektív nyilatkozat értékével bír. [65] Ebbe az irányba mutat az a nézet is, hogy a nyereményígéret és annak elfogadása által – árumegrendeléssel vagy anélkül – *per se* létrejön a szerződés. [66] Más szerzők úgy vélik, az ígért nyeremény kifizetése iránti igény esetében *culpa in contrahendón* alapuló kártérítési igényről van szó. [67] Egyes osztrák szerzők ezt az igényt *sui generis* igénynek minősítették. [68] A jogirodalomban továbbá azt az álláspontot képviselik, hogy olyan jogintézménnyel kapcsolatos igényről van szó, amely a díjkitűzéshez hasonlít. [69]

56. Meg kell említeni, hogy a BGB 661.a. §-a hasonló rendelkezést tartalmaz, mint a KSchG 5j. §-a. [70] A német jogirodalomban is különböző nézetek léteznek az ígért nyeremény kifizetése iránti igény jogi minősítését illetően. Így például találkozunk olyan felfogással, hogy itt egyoldalú jogügyletből eredő igényről van szó, [71] valamint olyan állásponttal is, miszerint törvény alapján kötelezettséget keletkeztető jogviszonyról (gesetzliches Schuldverhältnis) [72]. Egyik lehetséges minősítés továbbá a *culpa in contrahendó*ból [73] vagy a díjkitűzéssel rokon jogintézményből [74] eredő igény.

65 – A fenti 61. lábjegyzetben hivatkozott Krejci, H., in: Rummel, P., *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch: mit EheG, KSchG, MRG, WGG, WEG 2002, BTVG, HeizKG, IPRG, EVÜ*, a KSchG 5j. §-ához fűzött kommentár, 254. o., 8. pont.

66 – Klauser, A, „Gewinnzusagen sind einzuhalten!", *ecolex* 2002, 574. és azt követő oldalak. E tekintetben utalni kell arra, hogy e tanulmány közzététele előtt Klauser más álláspontot képviselt; lásd Klauser, A., „Der Anspruch nach § 5j KSchG in dogmatischer und kollisionsrechtlicher Hinsicht", *ecolex* 1999, 752. és azt követő oldalak.

67 – Ezt az álláspontot képviseli a fenti 66. lábjegyzetben hivatkozott Klauser, A., „Der Anspruch nach § 5j KSchG in dogmatischer und kollisionsrechtlicher Hinsicht"; egyetértőleg Wukoschitz, M., „Grenzüberschreitende Gewinnzusagen – Was der Generalanwalt wirklich sagte… Replik zu Klauser in ecolex 2002, 80", *ecolex* 2002, 423. és azt követő oldalak. A *culpa in contrahendo* fogalmával kapcsolatban az osztrák jogban lásd például a fenti 51. lábjegyzetben hivatkozott Koziol, H., Welser, R., *Grundriss des bürgerlichen Rechts – Band I: Allgemeiner Teil – Sachenrecht – Familienrecht*, 29. o. A szerzők többek között kifejtik, hogy a szerződő félnek tájékoztatnia kell a másik felet különösen azokról a körülményekről, amelyek gátolhatják a szerződés érvényes létrejöttét; aki e kötelezettséget nem teljesíti *(culpa in contrahendo)*, kártérítéssel tartozik a másik félnek.

68 – Fenyves, A., „Zur Deckung von Ansprüchen nach § 5j KSchG in der Rechtsschutzversicherung", *Verbraucherrecht* 2003, 89. és azt követő oldalak.; Matt, A., „Noch einmal § 5j KSchG", *ecolex* 2000, 494. o.

69 – A fenti 66. lábjegyzetben hivatkozott Klauser, A., „Der Anspruch nach § 5j KSchG in dogmatischer und kollisionsrechtlicher Hinsicht", 752. és azt követő oldalak. A díjkitűzést azonban meghatározatlan számú személyhez intézik, ellentétben a jelen ügyben szereplő nyereményígérettel, amelynek címzettje név szerint egy konkrét fogyasztó. A díjkitűzéssel kapcsolatban az osztrák jogirodalomban lásd a fenti 61. lábjegyzetben hivatkozott Rummel, P., in: Rummel, P., *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch: mit EheG, KSchG, MRG, WGG, WEG 2002, BTVG, HeizKG, IPRG, EVÜ*, az ABGB 860. §-ához fűzött kommentárt.

70 – A BGB 661.a. §-a szerint: „Az a vállalkozó, aki nyereményígéretet vagy hasonló üzenetet küld a fogyasztónak, és e küldemények megjelenítésével azt a benyomást kelti, hogy a fogyasztó megnyert egy bizonyos nyereményt, köteles átadni e nyereményt a fogyasztónak". E rendelkezés eredeti német szövege a következő: „Ein Unternehmer, der Gewinnzusagen oder vergleichbare Mitteilungen an Verbraucher sendet und durch die Gestaltung dieser Zusendungen den Eindruck erweckt, dass der Verbraucher einen Preis gewonnen hat, hat dem Verbraucher diesen Preis zu leisten".

71 – Lorenz, S., „Internationale Zuständigkeit deutscher Gerichte und Anwendbarkeit von § 661a BGB bei Gewinnmitteilungen aus dem Ausland: Erweiterungen des Verbrauchergerichtsstands durch die »Brüssel I-Verordnung« (zu LG Braunschweig, 10.1.2002 – 10 O 2753/00)", *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts*, 3/2002. szám, 193. o.

72 – Így például Schulze, R., in: Schulze, R., Dörner, H. és Ebert, I. (kiadó), *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, 5. kiadás, Nomos, Baden-Baden 2007, a 661a. §-hoz fűzött kommentár, 1. pont; Mansel, P., in: Jauernig, O., *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, 12. kiadás, Beck, München 2007, a 661a. §-hoz fűzött kommentár, 2. pont.

73 – A nyereményígéret *culpa in contrahendóként* minősítésére példaként általában a Landesgericht Braunschweig egy 2002. január 10-i ítéletét szokták említeni, *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts*, 3/2002. szám, 213. o.; ezen ítélethez fűzött kommentár: a fenti 71. lábjegyzetben hivatkozott Lorenz, S., „Internationale Zuständigkeit deutscher Gerichte und Anwendbarkeit von § 661a BGB bei Gewinnmitteilungen aus dem Ausland: Erweiterungen des Verbrauchergerichtsstands durch die »Brüssel I-Verordnung« (zu LG Braunschweig, 10.1.2002 – 10 O 2753/00)".

74 – Kotzian-Marggraf, K., in: Bamberger, H. G., és Roth, H., *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch* (Beck'scher Online-Kommentar), 9. kiadás, Beck, München 2007, a 661a. §-hoz fűzött kommentár, 1. pont.

57. Ezzel szemben a francia ítélkezési gyakorlat az ilyenfajta nyereményígéretet a „kvázi szerződések” csoportjába sorolja. [75]

58. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdés megválaszolása eszerint nagymértékben attól függ, hogy az alapeljárásban történt-e szerződéskötés R. Ilsinger és a Schlank & Schick között.

3. Fogyasztói szerződés megléte az alapügyben

59. Annak vizsgálata keretében, hogy az alapügyben történt-e szerződéskötés, először az a kérdés vetődik fel, hogy a felek az ajánlattétel és az ajánlat elfogadása által megegyeztek-e a szerződés megkötésében. Ennek során előbb azt kell vizsgálni, hogy a nyereményígéret tekinthető-e a fogyasztó részére tett ajánlatnak. Amint már megállapítást nyert, azt a kérdést, hogy ajánlattétel történt-e, az ajánlat címzettjének nézőpontjából kell megítélni.

60. Nézetem szerint nem adható általános válasz arra a kérdésre, hogy a fogyasztónak tett nyereményígéret ajánlatnak minősül-e. Mindig a konkrét esetben kell vizsgálni, hogyan érthette egy átlagos fogyasztó az eladó nyereményígéretét, és hogy a fogyasztó nézőpontja szerint úgy tekinthető-e, hogy a nyereményígérettel az eladó ajánlatot tett részére. A tényállás ilyen értékelését a konkrét esetben a nemzeti bíróságnak kell elvégeznie. Az előzetes döntéshozatali eljárásban ugyanis, amelynek alapja a nemzeti bíróságok és a Bíróság közötti egyértelmű feladatmegosztás, a tényállás bármilyen értékelése a nemzeti bíróság feladata. [76]

61. A nemzeti bíróságnak ezért az általa végzett vizsgálat keretében tisztáznia kell, hogy például az ajánlat feltétele volt-e, hogy az ajánlat címzettje egy másik szerződést is megkössön, vagy az, hogy a címzett rendel-

75 – A jogirodalomban lásd Reifegerste, S., „Fondement de la responsabilité des sociétés organisatrices de loteries publicitaires”, *La Semaine Juridique (Édition Générale)*, 46/2002. szám, 2023. o.; Fages, B., „L'annonce d'un gain à des fins publicitaires (comparaison franco-allemande sur fond de jurisprudence européenne”, in: Coester, M., Martiny, D., Prinz von Sachsen Gessaphe, K. A. (kiadó), *Privatrecht in Europa – Vielfalt, Kollision, Kooperation – Festschrift für Hans Jürgen Sonnenberger zum 70. Geburtstag*, Beck, München 2004, 230. és azt követő oldalak.; Dutoit, B., „Le consommateur face aux promesses de gain non tenues: quel tribunal est compétent?: à propos des arrêts Gabriel et Engler de la Cour de justice des communautés européennes”, in: *Études sur le droit de la concurrence et quelques thèmes fondamentaux: mélanges en l'honneur d'Yves Serra*, Dalloz, Paris 2006, 154. o.; Berrebi, J., „ECJ judgment C-27/02, 20 January 2005, Engler v. Janus Versand GmbH – Entitlement of a consumer to whom misleading advertising has been sent to seek payment, in judicial proceedings, of the prize which he has ostensibly won (French case note)”, *European Review of Private Law*, 1/2006. szám, 138. és azt követő oldalak.

76 – Lásd e tekintetben a C-405/98. sz., Gourmet International Products ügyben 2001. március 8-án hozott ítélet (EBHT 2001., I-1795. o.) 33. pontját; a C-326/00. sz. IKA-ügyben 2003. február 25-én hozott ítélet (EBHT 2003., I-1703. o.) 27. pontját; a C-9/02. sz., de Lasteyrie du Saillant ügyben 2004. március 11-én hozott ítélet (EBHT 2004., I-2409. o.) 41. pontját; a C-20/03. sz., Burmanjer és társai ügyben 2005. május 26-án hozott ítélet (EBHT 2005., I-4133. o.) 31. és 32. pontját; a C-441/04. sz., A-Punkt Schmuckhandel ügyben 2006. február 23-án hozott ítélet (EBHT 2006., I-2093. o.) 25. pontját és a C-434/04. sz., Ahokainen és Leppik ügyben 2006. szeptember 28-án hozott ítélet (EBHT 2006., I-9171. o.) 37. pontját.

kezzen a nyereményre jogosító azonosítószámmal, és hogy ez a feltétel teljesült-e.

62. Ha a nemzeti bíróság azt állapítja meg, hogy a fogyasztó a konkrét esetben ajánlatot kapott, azt is meg kell vizsgálnia, hogy a fogyasztó az ajánlatot elfogadta-e. Szem előtt kell tartania, hogy a fogyasztónak egyértelműen és félreérthetetlenül kell elfogadnia az ajánlatot, például azáltal, hogy visszaküldi a nyereményigéretet küldő eladónak a kért nyereményigénylő tanúsítványt, amelyre felragasztotta az azonosítószámot tartalmazó kupont.

63. A nemzeti bíróságnak tehát az adott konkrét ügyben kell megállapítania, hogy ajánlattétel történt-e, és hogy a fogyasztó az ajánlatot elfogadta-e, aminek következtében megegyezésre, és ezáltal szerződéskötésre került sor. Azt is figyelembe kell vennie, hogy e szerződés megkötésére semmilyen különleges alakiság nincs előírva, és hogy a szerződés a nevesítetlen szerződések csoportjába tartozhat.

4. A magas szintű fogyasztóvédelem követelménye

64. Annak megállapítása után, hogy a fogyasztó részére tett nyereményígéret a szerződés megkötéséhez, és a fogyasztó lakóhelye szerinti tagállam bíróságának joghatóságához vezet, kiemelném, hogy ezt az álláspontot a fogyasztó – mint a fogyasztói szerződések keretében a gyengébb fél – magas szintű védelmének követelménye is alátámasztja.

65. A Bíróság ítélkezési gyakorlatában kimondta, hogy a fogyasztói szerződések esetén a joghatósággal kapcsolatos különleges rendelkezéseknek az a célja, hogy „védjék a fogyasztót mint a másik szerződő féltől gazdaságilag gyengébbnek tartott és jogi kérdésekben kevésbé tapasztalt felet, akit ennek következtében nem szabad a pertől az arra való kötelezéssel elriasztani, hogy abban a szerződő államban indítson keresetet, amelyben a másik szerződő fél székhelye található” [77]. A fogyasztói szerződésekkel kapcsolatos különös rendelkezések célja, hogy

77 – A Brüsszeli Egyezménnyel kapcsolatban lásd analógia útján a fenti 64. lábjegyzetben hivatkozott Shearson Lehman Hutton ügyben hozott ítélet 18. pontját; lásd még Jacobs főtanácsnok Engler-ügyre vontakozó, 2004. július 8-án ismertett indítványának 28. pontját (a fenti 4. lábjegyzetben hivatkozott ítélet).

megszűnjenek azok az akadályok, amelyekbe a fogyasztó valamely fogyasztói szerződéssel kapcsolatos jogvita során ütközhet, ha másik államban kell perelnie. [78]

66. A fogyasztói szerződések esetén a joghatósággal kapcsolatos rendelkezések a 44/2001 rendeletben tartalmilag tágabban vannak megfogalmazva, mint a Brüsszeli Egyezményben, így tehát a fogyasztóvédelem terjedelme is növekedett. A fogyasztói szerződésekre vonatkozó rendelkezések tartalmi kibővítése a Közösségnek a fogyasztóvédelem javítására irányuló általános törekvését fejezi ki. Így a magas szintű fogyasztóvédelem követelménye például „A fogyasztóvédelmi joganyag átvilágításáról" szóló zöld könyvből [79] ered. A Bizottság ebben kifejti: „Az EU egészében a fogyasztóvédelem magas szintjének biztosításával elő kell segíteni, hogy a fogyasztók bízzanak a belső piacban" [80]. A közösségi jogi előírások is a fogyasztóvédelem magasabb szintjének elérésére törekednek, amint azt például a 2005/29/EK irányelv [81] elfogadása mutatja. A nemrég elfogadott 593/2008/EK rendelet [82] szintén előírja a magas szintű fogyasztóvédelem követelményét.

67. Az előbbiekre tekintettel nem lehet egyetérteni a Schlank & Schick felszámolójának képviselője által a tárgyaláson előadott azon érvvel, miszerint a fogyasztóvédelem nem indokolt, ha a fogyasztó a fogyasztói jogviszony keretében semmilyen kötelezettséget nem vállal. A fogyasztóvédelmi rendelkezések célja nem az, hogy csak akkor biztosítsanak védelmet a fogyasztó részére, ha az a szerződéssel kötelezettségeket vállal, hanem az is, hogy megakadályozzák a fogyasztó bármilyen megtévesztését abban az esetben, ha csak az egyik oldalon kötele-

78 – A Brüsszeli Egyezménnyel kapcsolatban lásd analógia útján Jacobs főtanácsnok Engler-ügyre vonatkozó, a fenti 77. lábjegyzetben hivatkozott indítványának 29. pontját.

79 – Zöld könyv „a fogyasztóvédelmi joganyag átvilágításáról" (előterjesztő az Európai Bizottság) COM/2006/0744 végleges. A Bizottság a közös referenciakeret kidolgozása során a fogyasztói szerződésekre vonatkozó kérdések tárgyalásának fog elsőbbséget biztosítani annak érdekében, hogy a megfelelő időben hozzájáruljon a közösségi fogyasztóvédelmi joganyag átdolgozásához. Lásd a közös referenciakeretről szóló második időközi bizottsági jelentést (COM/2007/0447 végleges).

80 – Zöld könyv, 4. o.

81 – A belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK, a 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról szóló, 2005. május 11-i 2005/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv („Irányelv a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról") (HL L 149., 22. o.).

82 – A szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról (Róma I.) szóló, 2008. június 17-i 593/2008/EK európai parlament és tanácsi rendelet (HL L 177., 6. o.) 6. cikkének (1) bekezdése szerint a fogyasztói szerződésekre „annak az országnak a joga az irányadó, ahol a fogyasztó szokásos tartózkodási helye található, feltéve, hogy a vállalkozó: a) üzleti vagy szakmai tevékenységét abban az országban folytatja, ahol a fogyasztó szokásos tartózkodási helye található; vagy b) minden más esetben ilyen jellegű tevékenységei ebbe az országba vagy az ezen országot is magában foglaló országokba irányulnak, és a szerződés e tevékenységekkel kapcsolatos". A 6. cikk (2) bekezdése szerint felek megválaszthatják a szerződésükre alkalmazandó jogot, jogválasztásuk azonban nem eredményezheti azt, hogy „a fogyasztót megfosztják az olyan rendelkezések által biztosított védelemtől, amelyektől – az (1) bekezdés alapján jogválasztás hiányában alkalmazandó jog értelmében – megállapodás útján nem lehet eltérni". A 29. cikk értelmében a rendeletet 2009. december 17-től kell alkalmazni.

zettségeket keletkeztető szerződést kötöttek. Egy valótlan nyereményígéret megtéveszti a fogyasztót, ezáltal befolyásolja gazdasági magatartását. Ezenkívül lehetséges, hogy a fogyasztónak a nyereményígéret következtében kára keletkezett, ha a látszólag megnyert pénzösszeget jóhiszeműen, abban a tudatban, hogy megnyerte a nyereményt, elköltötte, vagy a látszólag megnyert nyereményre tekintettel számára hátrányos gazdasági döntéseket hozott.

68. Figyelembe kell venni továbbá, hogy a lakóhelye szerinti bíróság előtti keresetindítás lehetősége még nem biztosítja a fogyasztó számára, hogy a bíróság érdemben is az ő javára fog dönteni, és megítéli a keresettel követelt nyereményt, hanem ez e lehetőség mindössze eljárásjogi védelmet biztosít számára. Ugyanezt az eljárásjogi védelmet élvezné a fogyasztó akkor, ha például áruvásárlásra irányuló szerződéssel pénzügyi kötelezettséget vállalt volna egy minimumösszeg megfizetésére. Továbbá tekintettel arra, hogy a fogyasztót – a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatról szóló 2005/29/EK irányelvnek megfelelően [83] – anyagi jogszabályok is védik a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat körébe tartozó valótlan nyereményígéretek esetén, ésszerű, hogy e tekintetben eljárásjogi védelmet is élvezzen, természetesen azzal a feltétellel, hogy a konkrét esetben sor került a szerződés megkötésére.

83 – A 2005/29 irányelv I. mellékletének 31. pontjában, a „Minden körülmények között tisztességtelennek minősülő kereskedelmi gyakorlatok” cím alatt szerepel többek között az „olyan hamis benyomás keltése, hogy a fogyasztó már megnyert, meg fog nyerni, vagy meghatározott cselekmény megtétele révén fog megnyerni egy nyereményt vagy egyéb előnyhöz jutni, miközben valójában: nincs nyeremény vagy egyéb előny, vagy a nyeremény vagy egyéb előny érvényesítésével kapcsolatos cselekmény megtétele ahhoz a feltételhez kötött, hogy a fogyasztó pénzt fizessen vagy költségek viselését vállalja”. Ezen irányelv 5. cikkének (1) bekezdése szerint tilos tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokat alkalmazni.

5. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésre adandó válasz

69. A fenti megfontolásokból az következik, hogy a látszólag ígért nyeremény kifizetése iránti fogyasztói igény a 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdésének c) pontján alapuló szerződéses igénynek minősülhet, ha a nemzeti bíróság az ügy összes körülménye alapján azt állapítja meg, hogy az alapügyben sor került szerződés megkötésére.

70. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésre ezért az a válasz, hogy a 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdésének c) pontja úgy értelmezendő, hogy az említett rendelet e cikkének értelmében vett szerződéses igénynek minősülhet az az igény, amelynek alapján a fogyasztó a lakóhelye szerinti tagállam jogszabályai alapján egy másik tagállamban székhellyel rendelkező vállalkozástól bíróság előtt követelheti a látszólag megnyert díjat, ha a vállalkozás meghatározott fogyasztóknak nyereményígéretet vagy más hasonló üzenetet küld, és e küldemények megfogalmazása azt a benyomást kelti, hogy a fogyasztó megnyert egy bizonyos díjat, anélkül hogy a díj

átadását árumegrendeléstől vagy próbarendeléstől tenné függővé, és ha megrendelésre nem kerül sor, a küldemény címzettje azonban a díj átadását követeli, amennyiben az alapügyben sor került az említett cikk szerinti fogyasztói szerződés megkötésére. A nemzeti bíróság feladata annak vizsgálata, hogy az alapügyben sor került-e az említett cikk szerinti fogyasztói szerződés megkötésére.

C – *Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdés*

71. A kérdést előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdést csak másodlagosan, az első kérdésre adott nemleges válasz esetére teszi fel. Második kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keres választ, hogy a látszólag megnyert nyeremény kifizetésére irányuló fogyasztói igény a 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdésének c) pontján alapuló szerződéses igénynek minősül-e akkor, ha a nyeremény kifizetésére való jogosultságnak ugyan nem feltétele az árumegrendelés, a küldemény címzettje azonban rendelt árukat. Arról a kérdésről van tehát szó, hogy a nyeremény kifizetése iránti kereset esetében ugyanaz a bíróság rendelkezik-e joghatósággal, mint amely az árumegrendelésre vonatkozó szerződéssel kapcsolatos ügyekben rendelkezett volna joghatósággal.

72. Mivel az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésre adandó válasz a nemzeti bíróság vizsgálatától függ, az alábbiakban el fogom végezni azt az értékelést, amelyet a nemzeti bíróságnak tekintetbe kellene vennie, ha az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdést nemlegesen válaszolná meg.

73. E kérdéssel kapcsolatban utalni kell arra, hogy a Bíróság a Gabriel-ügyben hozott ítéletben [84] a Brüsszeli Egyezménnyel kapcsolatban megállapította, hogy olyan esetben, amikor a fogyasztó árut rendelt az eladótól, vitathatatlanul szerződéses kapcsolat áll fenn az eladó és a fogyasztó között, mivel az árumegrendeléssel a fogyasztó kinyilvánította, hogy elfogadja az eladó által részére tett ajánlatot annak összes feltételével együtt. [85] A két fél ezen egyező akarata ingó dolgok értékesítésére irányuló szerződés keretében kölcsönös, egymástól függő kötelezettségeket hozott létre. [86]

74. A jelen ügyben – amennyiben a fogyasztó rendelt árut – szintén áruvásárlásra irányuló szerződéskötés történt, amely szerződés vitat-

84 – A fenti 4. lábjegyzetben hivatkozott Gabriel-ügyben hozott ítélet.
85 – Uo., 48. pont.
86 – Uo., 49. pont.

hatatlanul a 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdése c) pontjának hatálya alá tartozik, mivel a szerződéskötés feltételei teljesültek. Következésképpen az áruvásárlásra irányuló szerződésekkel kapcsolatos jogviták esetében a joghatóságot a 44/2001 rendeletnek a fogyasztói szerződésekre vonatkozó rendelkezései határozzák meg. Márpedig a jelen ügyben szereplő második kérdés arra vonatkozik, hogy e rendelkezések határozzák-e meg a nyeremény kifizetése iránti keresetre vonatkozó joghatóságot, ha a fogyasztó a nyereményigénylő tanúsítvány visszaküldésével egyidejűleg, amelyre felragasztotta az azonosítószámot tartalmazó kupont, árut rendelt az eladótól.

75. A Bíróság a Brüsszeli Egyezménnyel kapcsolatban a Gabriel-ügyben hozott ítéletben megállapította, hogy olyan esetben, amikor a fogyasztó árut rendelt az eladótól, a fogyasztói szerződésekre vonatkozó rendelkezések alapján meg kell határozni a joghatóságot azon kereset esetében is, amellyel a fogyasztó a megnyert díj kiadását követeli. [87] Ezt azzal indokolta, hogy a fogyasztónak a nyeremény kifizetése iránti kereset indításához való joga szorosan összefügg a szerződő felek között létrejött szerződéssel, mivel a nyereményígéret szintén elválaszthatatlanul kapcsolódik az árumegrendeléshez, tekintve hogy az árumegrendelés a nyeremény kifizetésének előfeltétele volt. [88] A Bíróság továbbá megállapította, hogy a fogyasztó az árukat lényegében, sőt kizárólag azért rendelte meg, mert a részére megígért pénzügyi előnyök jóval nagyobbak, mint a rendeléshez szükséges minimumösszeg. [89]

76. Márpedig a Gabriel-ügy alapjául más tényállás szolgált, mint a jelen ügyben. A Gabriel-ügyben a nyereményt ígérő társaság annak kifizetését a fogyasztó általi előzetes árumegrendeléstől tette függővé. A jelen ügyben azonban a nyeremény kifizetésének nem volt feltétele az árumegrendelés. Ennek ellenére úgy vélem, hogy ezt az ügyet ugyanúgy kell kezelni, mint azt, amelyben a nyeremény kifizetésének az árumegrendelés a feltétele, és a nyeremény kifizetése iránti keresettel kapcsolatos joghatóságot ugyanazon rendelkezések alapján kell meghatározni, mint az árumegrendelésre irányuló szerződéssel kapcsolatos jogviták esetében.

77. Az árumegrendelés, bár nem feltétele a nyeremény kifizetése iránti igénynek, szorosan kapcsolódik a nyereményígérethez, és ezáltal a fogyasztó keresete, amellyel a nyeremény kifizetését követeli, szintén szorosan kapcsolódik az áruvásárlásra irányuló szerződéshez. Amint azt a kérdést

87 – A fenti 4. lábjegyzetben hivatkozott Gabriel-ügyben hozott ítélet 53. pontja.

88 – Uo., 54. pont.

89 – Uo.

előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatalra utaló végzésben kifejtette, a Schlank & Schick nyereményígérettel kívánja a fogyasztókat áruvásárlásra irányuló szerződések kötésére ösztönözni. A nyereményígéret a fogyasztó figyelmét hivatott felkelteni, és az árumegrendeléssel kapcsolatos döntését befolyásolni, és – amint a szlovén kormány helytállóan megjegyzi – ezáltal növelni e társaság előnyét az azonos típusú árukat kínálókkal szemben.

78. Kétségtelen, hogy az eladó pénznyereményre vonatkozó ígérettel jelentősen befolyásolni tudja a fogyasztó árumegrendeléssel kapcsolatos döntését, akkor is, ha a kilátásba helyezett nyeremény-kifizetésnek nem feltétele az árumegrendelés. Lehetséges, hogy a nyereményígéretben nem szerepel egyértelműen, hogy a kifizetésnek látszólag nem feltétele a rendelés, és ez befolyásolja a fogyasztó árumegrendeléssel kapcsolatos döntését. A fogyasztó esetleg tévesen azt feltételezi, hogy ha árut rendel, az biztosítani fogja számára a nyeremény kifizetését, az is lehetséges azonban, hogy egy ilyen nagy értékhez való hozzájutás miatt erkölcsileg kötelesnek érzi magát arra, hogy árut rendeljen. Ha a kilátásba helyezett nyeremény kifizetését nem kötötték az árumegrendelés feltételéhez, a fogyasztó arra sem köteles, hogy egy minimumösszeg erejéig rendeljen árut, hanem tetszés szerinti értékben rendelhet termékeket, ami további ösztönzést jelenthet a rendelésre. Mivel tehát az áruvásárlásra irányuló szerződés megkötése nagyon szorosan összefügg a nyereményígérettel, mindkét jogviszonnyal kapcsolatos jogvitát ugyanannak a bíróságnak kell eldöntenie.

79. Ezenkívül a Bíróság ítélkezési gyakorlatában már több alkalommal emlékeztetett arra, hogy feltétlenül kerülni kell az olyan helyzeteket, amikor ugyanazon szerződéssel kapcsolatban több bíróságnak van joghatósága, kizárva ezzel az egymásnak ellentmondó határozatok kockázatát, valamint megkönnyítve a bírósági határozatok elismerését és végrehajtását az azokat meghozó államon kívül. [90]

80. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésre ezért az a válasz, hogy az az igény, amelynek alapján a fogyasztó bíróság előtt követelheti az értékesítőtől a látszólag megnyert díjat, akkor minősül a 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdésének c) pontján alapuló szerződéses igénynek, ha a díj kifizetésére való jogosultságnak ugyan nem feltétele az árumegrendelés, a küldemény címzettje azonban rendelt árut.

90 – A 44/2001 rendelettel kapcsolatban lásd a fenti 4. lábjegyzetben hivatkozott Gabriel-ügyben hozott ítélet 57. pontját. A Brüsszeli Egyezménnyel kapcsolatban lásd analógia útján a 14/76. sz. De Bloos-ügyben 1976. október 6-án hozott ítélet (EBHT 1976., 1497. o.) 9. pontját; a 266/85. sz. Shenavai-ügyben 1987. január 15-én hozott ítélet (EBHT 1987., 239. o.) 8. pontját; a C-125/92. sz. Mulox IBC ügyben 1993. július 13-án hozott ítélet (EBHT 1993., I-4075. o.) 21. pontját; a C-383/95. sz. Rutten-ügyben 1997. január 9-én hozott ítélet (EBHT 1997., I-57. o.) 18. pontját, a C-420/97. sz. Leathertex-ügyben 1999. október 5-én hozott ítélet (EBHT 1999., I-6747. o.) 31. pontját és a fenti 10. lábjegyzetben hivatkozott Besix-ügyben hozott ítélet 27. pontját.

VII – Végkövetkeztetések

81. Mindezek alapján indítványozom, hogy a Bíróság a következőképpen válaszolja meg az Oberlandesgericht Wien által előzetes döntéshozatalra előterjesztett két kérdést:

„1) A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet 15. cikke (1) bekezdésének c) pontja úgy értelmezendő, hogy az említett rendelet e cikkének értelmében vett szerződéses igénynek minősülhet az az igény, amelynek alapján a fogyasztó a lakóhelye szerinti tagállam jogszabályai alapján egy másik tagállamban székhellyel rendelkező vállalkozástól bíróság előtt követelheti a látszólag megnyert díjat, ha a vállalkozás meghatározott fogyasztóknak nyereményígéretet vagy más hasonló üzenetet küld, és e küldemények megfogalmazása azt a benyomást kelti, hogy a fogyasztó megnyert egy bizonyos díjat, anélkül hogy a díj átadását árumegrendeléstől vagy próbarendeléstől tenné függővé, és ha megrendelésre nem kerül sor, a küldemény címzettje azonban a díj átadását követeli, amennyiben az alapügyben sor került az említett cikk szerinti fogyasztói szerződés megkötésére. A nemzeti bíróság feladata annak vizsgálata, hogy az alapügyben sor került-e az említett cikk szerinti fogyasztói szerződés megkötésére.

2) Az az igény, amelynek alapján a fogyasztó bíróság előtt követelheti az értékesítőtől a látszólag megnyert díjat, akkor minősül a 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdésének c) pontján alapuló szerződéses igénynek, ha a díj kifizetésére való jogosultságnak ugyan nem feltétele az árumegrendelés, a küldemény címzettje azonban rendelt árut.”